

ที่ประชุมที่ปรึกษาประศาสน์การโรงเรียน : ที่ประชุมที่ปรึกษาโรงเรียนสตรี
จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

พระภิกษุวิจิตรธรรม กนฺฺฑวชิโร (สุภธรรม)

จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนสตรีจังหวัดเชียงใหม่

สภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พิมพ์ที่วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

พุทธศักราช 2550

ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดลีโล (สุขสงวน)

105๙3

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

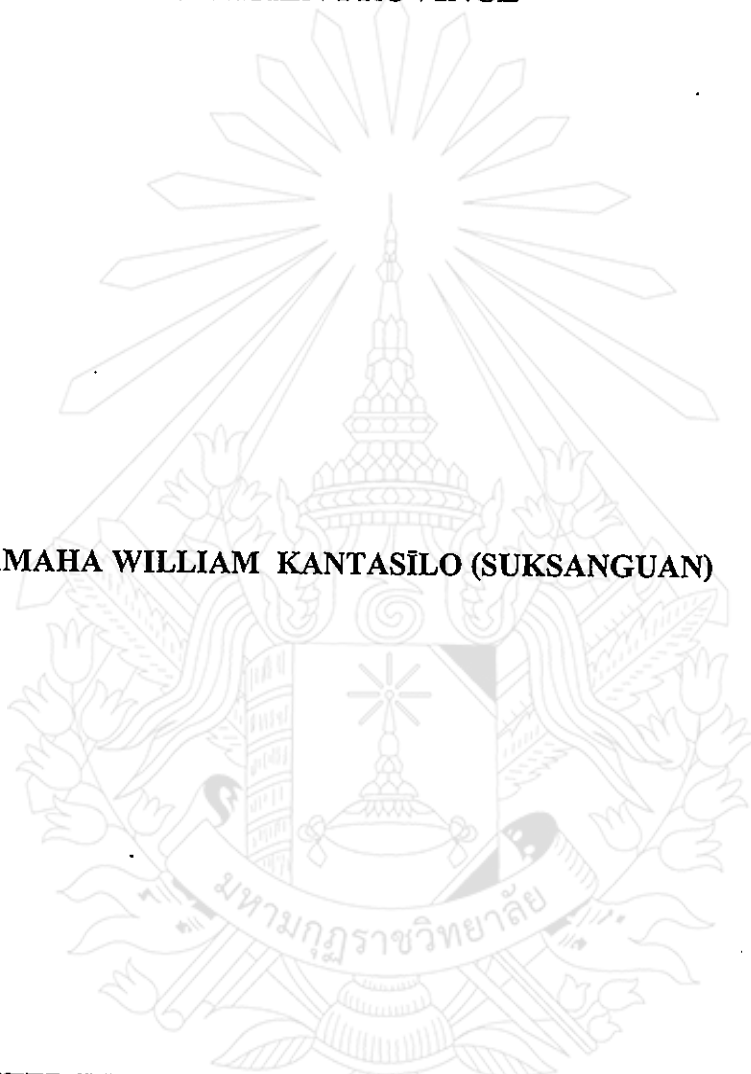
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2550

**AN ATTITUDE OF PEOPLE IN DĀNA : A CASE STUDY
IN THAPHRA SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT,
KHON KAEN PROVINCE**

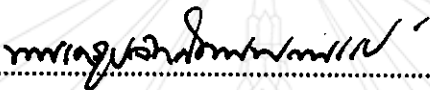
PHRAMAHA WILLIAM KANTASILO (SUKSANGUAN)

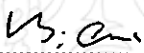
**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDIST UNIVERSITY
B.E. 2550 (2007)**

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลท่าพระ
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ชื่อนักศึกษา : พระมหาวิไลเยี่ยม กนฺตสีโล (สุขสงวน)
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : นายวรเทพ เวียงแก

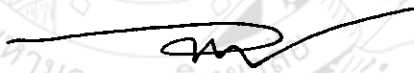
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

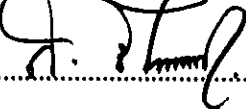
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสสนบูรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นายวรเทพ เวียงแก)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธี สมภักดี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : An Attitude of People in Dana : A Case Study in Thaphra
Sub-District, Muang District, Khon Kaen Province.

Student's Name : Phramaha William Kantasilo (Suksanguan)

Department : Buddhism and Philosophy

Advisor : Asst. Prof. Dr. Puttharak Prabnok

Co-Advisor : Mr. Woratep Waingkae

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree

P. Sampipattanaviriyajarn
.....
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn) **Dean of Graduate School**

Thesis Committee

P. Saenpuran
.....
(Assoc. Prof. Dr. Prayong Saenpuran) **Chairman**

P. Puttharak
.....
(Asst. Prof. Dr. Puttharak Prabnok) **Advisor**

W. Waingkae
.....
(Mr. Woratep Waingkae) **Co-Advisor**

M. Sompukdee
.....
(Asst. Prof. Methee Sompukdee) **Member**

S. Chaimusik
.....
(Asst. Emeritus Prof. Dr. Sukit Chaimusik) **Member**

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: ทักษะคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ชื่อนักศึกษา	: พระมหาวิไลเลี่ยม กนุตสีโล (สุขสงวน)
สาขาวิชา	: พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ผศ. ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: นายวรเทพ เวียงแก
ปีการศึกษา	: 2550

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติเรื่องทานของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ และเพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในเรื่องทาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ประชาชนจำนวน 211 คน ซึ่งคัดเลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน แล้วใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง สถานภาพสมรสส่วนใหญ่สมรสและอยู่ด้วยกัน
2. ความรู้เรื่องทาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องอามิสทาน ร้อยละ 75.96 ความรู้เรื่องธรรมทาน ร้อยละ 97.11 ความรู้เรื่องอภัยทาน ร้อยละ 96.15
3. ทักษะคติเรื่องธรรมทานและอภัยทานของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับสูง ส่วนทัศนคติเรื่องอามิสทานอยู่ในระดับปานกลาง

Thesis Title : **An Attitude of People in Dāna : A Case Study in Thaphra
Sub-district, Muang District, Khon Kaen Province**

Student's name : **Phramaha William Kantaslo (Suksanguan)**

Department : **Buddhism and Philosophy**

Advisor : **Asst. Prof. Dr. Puttharak Prabnok**

Co-Advisor : **Mr. Woratep Waingkae**

Academic Year : **B.E. 2550 (2007)**

ABSTRACT

The Objectives of this thesis were to study an attitude of people in Dāna (Donation) at Thaphra Sub-district Municipality and Thaphra Tambon Administrative Organization, the knowledge and perception.

The data were collected by questionnaire to interview 211 samples by the multi-stage sampling and processed by the computer program. Statistical analysis involved percentage and mean standard deviation. The finding was as follow:

1. In the term of personal attributes, the large percentage of respondents were female, at the age group of 31-40 years old, levels of education of primary school graduate, the occupation of employment and marriage status.

2. The knowledge in Dāna of the respondents was found that the id was 75.96 percentage of knowledge involving with Āmisa Dāna. It was 97.11 percentage knowledge involving with Dhamma Dāna. It was 96.15 percentage of knowledge involving with Abhaya Dāna.

3. The attitude involving with Dhamma Dāna and Abhaya Dāna was found that it was at an high level, but the attitude involving with Āmisa Dāna was at medium level.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ สำเร็จไปได้ด้วยดี เพราะได้รับคำปรึกษา และได้รับกำลังใจจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ. ดร. พุทธรักษ์ ปรานอก และที่ปรึกษาร่วม อาจารย์วรเทพ เวียงแก ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เป็นอย่างดียิ่ง

ขออนุโมทนาแก่ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธิ สมภักดี ที่ได้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความหมายของหลักธรรมขั้นตอนต่างๆ งานวิจัยสำเร็จและอาจารย์ทรงวุฒิ ศรีวิไล ผศ.ดร.เสงี่ยม ศิริสวัสดิ์ ที่ช่วยตรวจสอบแบบสอบถามและขออนุโมทนาท่านอาจารย์โกศัย เป็รื่องศรี ที่ช่วยตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ อาจารย์โกวิท หน่อศรีลา โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถิติและตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล และคณะกรรมการผู้ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

ขออนุโมทนา แก่คณะผู้ที่มีความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและหน่วยงานที่ให้โอกาสในการเข้าไปเก็บข้อมูลจนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดทั้งคุณโยมที่ให้ความช่วยเหลือใน ด้านการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ คุณประเวช ชาครธมา คุณชาญ สุขสุนทร คุณนฤมล สิทธิโห คุณสรวิชัย สมบัติราช คุณบัณฑิต จ้อยพินนา คุณสิงห์ จำปานิล คุณรัตนะ ช่วยเกิด และ คุณจิตติพงษ์ นรภาร ที่ได้อนุเคราะห์ยานพาหนะในการไปเก็บข้อมูลใน ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณและขอบคุณ อาจารย์ทั้งหลายที่เป็นเจ้าของตำรา ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงเพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ครั้งนี้

ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่บิดา มารดาผู้ให้กำเนิด และเลี้ยงดูอบรมมาจนเติบโตใหญ่ พร้อมทั้งให้การศึกษาตามลำดับและผู้มีพระคุณอื่น ๆ ที่ให้การสนับสนุนตลอดมา

ถ้าสถาบันใดต้องการที่จะนำไปศึกษาเพิ่มเติม และปฏิบัติตามแล้ว ผู้วิจัยขออนุโมทนาล่วงหน้าอย่างยิ่ง เพื่อสถาบันนั้นจะได้รับประโยชน์จากความเพียรของผู้วิจัย

พระมหาวิไลเสียม กนตสีโล (สุขสงวน)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

ก

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ข

กิตติกรรมประกาศ

ค

สารบัญ

ง

สารบัญตาราง

ช

สารบัญแผนภูมิ

ซ

สารบัญคำย่อ

ฅ

บทที่ 1 บทนำ

1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1

1.2 วัตถุประสงค์

3

1.3 ขอบเขตการวิจัย

3

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3

1.5 นิยามศัพท์

4

บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5

2.1 แนวคิดเรื่องทัศนคติ

6

2.1.1 ความหมายของทัศนคติ

6

2.1.2 บ่อเกิดของทัศนคติ

7

2.1.3 องค์ประกอบของทัศนคติ

8

2.1.4 ลักษณะของทัศนคติ

8

	๑
2.2 แนวคิดเรื่องงานในพุทธศาสนา	10
2.2.1 ความหมายตามรูปวิเคราะห์	10
2.2.2 ประเภทของงาน	10
2.2.3 ความหมายตามทัศนะของนักวิชาการ	12
2.2.4 อามิสทาน	15
2.2.5 อานิสงส์	18
2.2.6 ธรรมทาน	18
2.2.7 อานิสงส์	20
2.2.8 อภัยทาน	20
2.2.9 อานิสงส์	24
2.3 แนวคิดเรื่องความรู้ความเข้าใจ	25
2.4 แนวคิดข้อมูลพื้นฐานตำบลท่าพระ	28
2.4.1 เทศบาลตำบลท่าพระ	28
2.4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ	39
2.5 แนวความคิดพื้นฐานของชาวอีสาน	30
2.5.1 ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรม	33
2.5.2 ความรู้วัตรปฏิบัติและพิธีกรรมตามในปฏิทินในรอบปี	34
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
3.1.1 เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง	39
3.1.2 ตัวแปรที่ทำการศึกษา	43
3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	44
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
3.4 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.5 การประเมินผลทัศนคติ	45

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	47
4.2 การวิเคราะห์ความรู้ เรื่องทาน ของกลุ่มตัวอย่าง	51
4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทาน	52
4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องอามิสทาน	52
4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องธรรมทาน	53
4.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องอภัยทาน	55
4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ	56
4.4.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการให้ทาน	56
บทที่ 5 บทสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	58
5.1 สรุปผลการวิจัย	58
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	61
5.3 ข้อเสนอแนะ	64
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	64
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	64
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก หนังสือขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	70
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูล	75
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	82
ประวัติผู้วิจัย	87

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากร	40
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากร	41
ตารางที่ 3 แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น	42
ตารางที่ 4 แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น	43
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละเพศของกลุ่มตัวอย่าง	47
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละอายุของกลุ่มตัวอย่าง	48
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	48
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	49
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละเขตชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง	49
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	50
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละความรู้เรื่องทานของกลุ่มตัวอย่าง	51
ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องอามิสทาน	52
ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องธรรมทาน	53
ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องอภัยทาน	55
ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลของแบบสอบถามตอนที่ 4	56

๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ ก สรุปรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

38

แผนภูมิ ข แสดงลำดับเหตุการณ์ปกรอง

40

สารบัญคำย่อ

คัมภีร์พระไตรปิฎกที่ใช้ศึกษา ในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนใช้ฉบับภาษาไทย ของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เป็นหลักฐานอ้างอิง และเรียงลำดับตามเลขหมาย และลำดับของคัมภีร์ดังนี้

คำย่อ		คำเต็ม
พระวินัยปิฎก		วินัยปิฎก
วินย.		
พระสุตตันตปิฎก		
ที.สี.	=	สุตตมนตปิฎก ที่มณิกาย สีลขานุชคค
ที.ปา.	=	สุตตมนตปิฎก ที่มณิกาย ปาฎิกวคค
อ.ทุ.	=	สุตตมนตปิฎก องคุดตรนิกาย ทุกกนิปาด
อ.จตุ.	=	สุตตมนตปิฎก องคุดตรนิกาย จตุกนิปาด
อ.ปญจก.	=	สุตตมนตปิฎก องคุดตรนิกาย ปญจกนิปาด
อ.ฉก.	=	สุตตมนตปิฎก องคุดตรนิกาย ฉกนิปาด
ขุ.สตุตค.	=	สุตตมนตปิฎก ขุทุทกนิกาย สตุตคนิปาด
ขุ.นวก.	=	สุตตมนตปิฎก ขุทุทกนิกาย นวกนิปาด
ขุ.พุทฐ.	=	สุตตมนตปิฎก ขุทุทกนิกาย พุทฐวิส
ขุ.จริย.	=	สุตตมนตปิฎก ขุทุทกนิกาย จริยาปิฎก
ขุ.ชา.	=	สุตตมนตปิฎก ขุทุทกนิกาย ชาตค
ม.อุ.	=	สุตตมนตปิฎก มชฺฉิมนิกาย อุปริปณฺณาสก

การใช้เลขหมายย่อ

เลขหมายย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกจะบอก เล่มที่ / เลขข้อ / เลขหน้า เช่น ที.สี. 9/7/40. หมายถึง ที่มณิกาย สีลขานุชคค เล่มที่ 9 ข้อที่ 7 หน้าที่ 40 เป็นต้น

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์นั้นไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ตามลำพังได้ ต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเรียกว่า สังคมมนุษย์ ซึ่งแบ่งแยกย่อยออกเป็น ครอบครัว หมู่บ้าน ชนบท เมือง ประเทศและสังคม โลกตามลำดับ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องอาศัยซึ่งกันและกันมีการเอื้อเพื่อเอื้อแก่กันและกัน จึงทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม

สังคมมนุษย์โดยทั่วไปจะมีสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจหมายถึง ลัทธิ ความเชื่อในเรื่องต่างๆ ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งศาสนาที่เกิดขึ้นในท่ามกลางสังคมนั้น

สังคมไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แนวคิดวิถีในการดำรงชีวิตของชาวไทยได้รับอิทธิพลมาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักคำสอนเรื่องการละความชั่ว สร้างความดี และทำจิตใจของตนให้ผ่องใสซึ่งจัดว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนจึงยึดมั่นในหลักคำสอนดังกล่าวโดยถือว่าเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีวิตของตน โดยเฉพาะหลักคำสอนเรื่องการสร้างความดี ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจในความหมายของคำว่า บุญ หากกล่าวว่าคนทำดีเพื่ออะไร ก็มักจะตอบเป็นแนวทางอันเดียวกันว่า ต้องการบุญ และการทำบุญนี้ถือว่าเป็นแนวปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

หลักคำสอนเรื่องการทำความดี หรือที่ตั้งของการกระทำดี ที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุในพระพุทธศาสนานั้น แสดงถึงวิธีการทำความดี 3 ประการ คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ในการทำความดีทั้ง 3 ประการนั้น คนทั่วไปมักนิยมที่จะปฏิบัติตามหลักการให้ทานมากกว่าเพราะทำได้ง่าย และไม่ต้องควบคุมตนเองเหมือนการรักษาศีลและการเจริญภาวนา ซึ่งดูจะทำได้ยากกว่าการให้ทาน โดยมีความเชื่อว่า การให้เป็นการเสียสละเพื่อผู้อื่นทำให้เกิดความเบาบางจากความตระหนี่ ความโลภ ที่มีในใจ และเป็นจุดเริ่มต้นในการทำความดีในระดับที่สูงขึ้น หากความดีในระดับต้นเช่นการให้ทานหรือการเสียสละเช่นนี้ บุคคลใดยังไม่สามารถกระทำได้ ก็ยากที่จะทำความดีที่สูงกว่านี้ได้ ดังนั้น การทำบุญ ตามความคิดของคนไทยส่วนใหญ่จึงหมายถึงการให้ทาน หรือเสียสละสิ่งของเพื่อผู้อื่น เป็นการกระทำที่เป็นความดีแก่คนและรู้สึกสบายใจเมื่อได้ให้ทาน แม้พระพุทธเจ้าเองก็ทรงสรรเสริญการให้ทานเช่นเดียวกัน ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า

มณฑปท่ายี ลภเต มนาลี ผู้ให้ของชอบใจ ย่อมได้ของชอบใจ
 อคฺคสุส ทาตา ลภเต ปุณฺณคฺคิ ผู้ให้ของเลิศ ย่อมได้ของเลิศ
 วรรสุส ทาตา วรรลาภี จ โหติ ผู้ให้ของดี ย่อมได้ของดี
 เสฏฺฐนฺทโท เสฏฺฐนฺเปติ ฐานิ ผู้ให้ของประเสริฐ ย่อมได้ของประเสริฐ¹

หลักคำสอนเรื่องทาน ตามพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา หมายถึง การให้ การเสียสละ ซึ่งท่านอธิบายการให้เป็น 3 ประการ คือ การให้สิ่งของ เรียกว่า อามิสทาน การให้คำสอน เรียกว่า ธรรมทาน และการให้โอกาสหรือการให้อภัยในความผิดพลาดของบุคคลอื่น เรียกว่า อภัยทาน

สมัยปัจจุบันนี้ ชาวไทยดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นยุควัตถุนิยมที่ให้ความสำคัญแก่วัตถุมากกว่าความสำคัญของจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมายในสังคมสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวพุทธบางส่วนไม่สนใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ยิ่งความเจริญทางวัตถุมากเพียงใด คนก็เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเพียงนั้น เมื่อได้ประสบความสำเร็จหรือสิ่งไม่คิดในชีวิต คนไทยก็มักจะไปทำบุญเพื่อสะเดาะเคราะห์ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะเรียกกันว่า ไปทำสังฆทาน หรือไม่ ก็ไปบริจาคสิ่งของตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ โดยเชื่อว่า จะทำให้สิ่งที่เลวร้ายสิ้นไป และเกิดสิ่งที่ดีขึ้นทดแทนในยุคปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือพระพุทธศาสนาต่างก็มีความคิดเช่นนี้

ตำบลท่าพระ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น ตำบลท่าพระได้แบ่งระบบการปกครองออกเป็น 2 คือ เทศบาลตำบลท่าพระ และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ และมีพื้นที่ติดกับตำบลอื่นๆ คือ

- 1) ทิศเหนือ จรดตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 2) ทิศใต้ จรดตำบลบ้านแฮด กิ่งอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น
- 3) ทิศตะวันออก จรดตำบลคอนหัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 4) ทิศตะวันตก จรดตำบลคอนซ้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ชาวตำบลท่าพระ มีการทำบุญให้ทานในเทศกาลต่างๆ เช่น ในวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทอดกฐิน ผ้าป่า ทำบุญอุทิศให้แก่ญาติและบรรพบุรุษทั้งหลาย และถวายสังฆทานตามประเพณีของอิตถีบสองของคอนอีสานและในวันสำคัญต่างๆ นับได้ว่า ชาวตำบลท่าพระ มีพฤติกรรมในการทำบุญให้ทานที่ปรากฏชัดเจน ดังนั้นทัศนคติหรือความคิดเห็นที่มีต่อการให้ทานของประชาชนชาวตำบลท่าพระ จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อศึกษา

¹อง.ปญจก. 22 /44 /56.

ทัศนคติของประชาชนชาวตำบลท่าพระ ที่มีต่อการให้ทานตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และแสวงหาสิ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นข้อมูลในการประยุกต์ สอนหลักธรรม เรื่องทานตามพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและองค์การบริหารส่วน ตำบลท่าพระในเรื่องทาน

2.2 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ทาน

1.3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขอบเขตในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษาได้แก่ ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรในเขตการปกครองของตำบลท่าพระ จำนวน 21 หมู่บ้าน แบ่งการปกครองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเขตเทศบาลตำบลท่าพระ จำนวน 8 หมู่บ้าน มี 10 ชุมชน จำนวน 6,132 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คน กลุ่มที่สองเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลท่าพระ จำนวน 13 หมู่บ้าน มี 16 ชุมชน จำนวน 9,735 คนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 106 คน รวมทั้งหมด 211 คนในเขตตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีการสุ่มแบบหลาย ขั้นตอน

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติ เรื่องทาน 3 ประการ คือ อามิสทาน คือ การ ให้วัตถุสิ่งของ ธรรมทาน คือ การให้คำแนะนำให้ความรู้และอภิบาล คือ การให้ภัยกันไม่ เบียดเบียน และก่อเวรกัน

1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทำให้ทราบทัศนคติของประชาชนตำบลท่าพระ ในเรื่องทาน

4.2 ทำให้ทราบความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ทาน ของประชาชนตำบลท่าพระ

4.3 ใช้เป็นข้อมูลในการประยุกต์สอนหลักธรรม เรื่องทาน ตามพระคัมภีร์ของ พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อ เรื่องงาน

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในเขตตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

งาน หมายถึง การให้ การบริจาค การเสียสละสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัวแก่คนอื่น

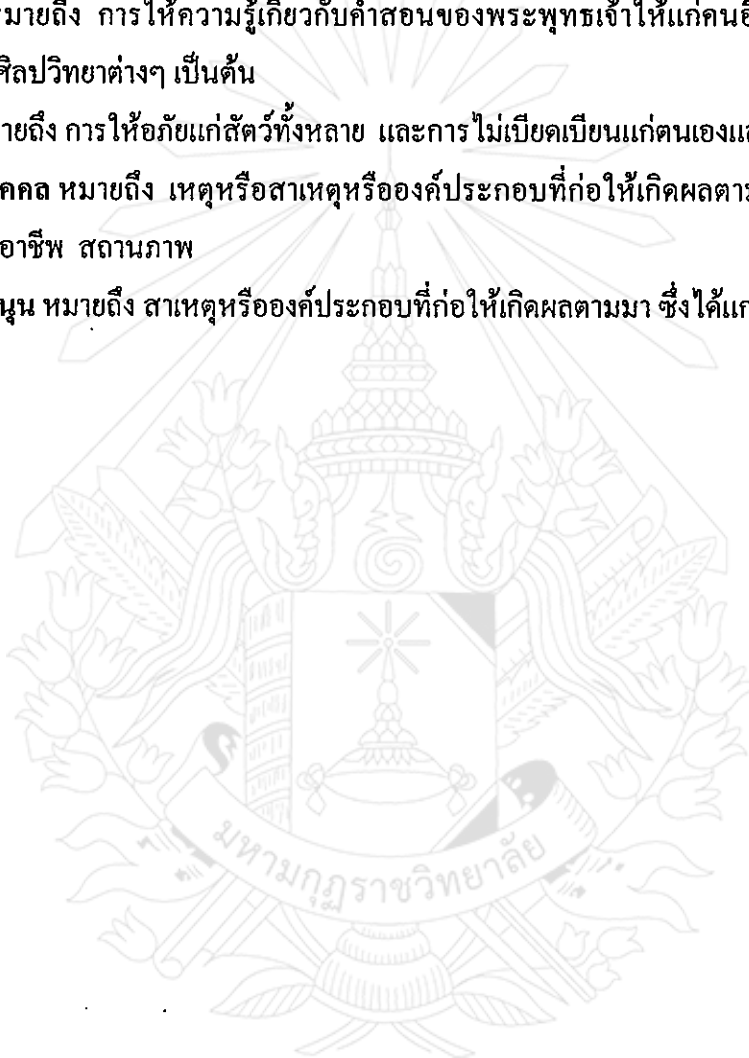
อาสาสมัคร หมายถึง การให้สิ่งของที่ควรให้ปัน มี อาหาร ผ้า และยา เป็นต้น

ธรรมทาน หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แก่คนอื่นทราบรู้
เข้าใจ และแนะนำให้ศิลปวิทยาต่างๆ เป็นต้น

อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยแก่สัตว์ทั้งหลาย และการไม่เบียดเบียนแก่ตนเองและผู้อื่น

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เหตุหรือสาเหตุหรือองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดผลตามมาซึ่งใน
ที่นี้ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ

ปัจจัยสนับสนุน หมายถึง สาเหตุหรือองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดผลตามมา ซึ่งได้แก่ความรู้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความคิดนำไปสู่ การอบการวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จึงนำเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

2.1 แนวคิดเรื่องทัศนคติ

- 2.1.1 ความหมายของทัศนคติ
- 2.1.2 บ่อเกิดของทัศนคติ
- 2.1.3 องค์ประกอบของทัศนคติ
- 2.1.4 ลักษณะของทัศนคติ

2.2 แนวคิดเรื่องทานในพุทธศาสนา

- 2.2.1 ความหมายตามรูปวิเคราะห์
- 2.2.2 ประเภทของทาน
- 2.2.3 ความหมายตามทัศนะของนักวิชาการ
- 2.2.4 อามิสทาน
- 2.2.5 อานิสงส์
- 2.2.6 ธรรมทาน
- 2.2.7 อานิสงส์
- 2.2.8 อภัยทาน
- 2.2.9 อานิสงส์

2.3 แนวคิดเรื่องความรู้ความเข้าใจ

2.4 แนวคิดข้อมูลพื้นฐานตำบลท่าพระ

- 2.4.1 เทศบาลตำบลท่าพระ
- 2.4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ

2.5 แนวความคิดพื้นฐานของชาวอิสาน

2.5.1 ทศนะเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรม

2.5.2 ความรู้วัตรปฏิบัติและพิธีกรรมตามปฏิทินในรอบปี

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเรื่องทัศนคติ

2.1.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความเชื่อของบุคคล สิ่งของการกระทำปรากฏการณ์ และสิ่งอื่นๆ รวมถึงท่าทีที่การแสดงออกมามุ่งถึงสภาพทางด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทัศนคตินั้น มีความหมายมากมายที่ต่างกันไปแล้วแต่ความเชื่อของแต่ละคนที่จะให้ความหมายต่างกักัน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของทัศนคติ ว่า “แนวความคิดเห็น”¹

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ให้ความหมายของทัศนคติว่า “ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่นบุคคล สิ่งของการกระทำสถานที่ และอื่นๆรวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”²

สงวน สิทธิอรุณ และคณะ ให้ความหมายของทัศนคติว่า “สภาพจิตใจหรือ ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลหรือ ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งออกมาเป็นที่ปรากฏต่อบุคคล หรือ สาธารณชนก็ตาม ล้วนเป็นการกระทำอันเกิดจากทัศนคติที่มีอยู่ทั้งสิ้น”³

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 521.

²ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, (กรุงเทพมหานคร : พีระพริษา, 2526), หน้า 1.

³สงวน สิทธิอรุณ, ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2529), หน้า 92.

เดโช สวานานนท์ ให้ความหมายของทัศนคติว่า “ความรู้สึก หมายถึงสถานะความพร้อมของจิตใจ หรือประสาทในการที่จะตอบโต้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ เรื่องใดเรื่องหนึ่งและสถานะความพร้อมดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างถาวรพอสมควร”⁴

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ ให้ความหมายของทัศนคติว่า “เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือ แนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้”⁵

แกทซ์ (Katz) ให้ความหมายของทัศนคติว่า “เป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่เราได้รับอาจมีมากหรือน้อยก็ได้ทัศนคติแสดงออกได้ทางพฤติกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ การแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจชอบหรือเห็นด้วยลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทัศนคติ เชิงบวก (Positive Attitude) และ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจไม่ชอบไม่เห็นด้วยเพื่อหมายซึ่งลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทัศนคติ เชิงลบ”⁶

กู๊ด (Good) ให้ความหมายของทัศนคติว่า “สภาพความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอาจเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธสภาพการณ์บางอย่างต่อบุคคลใดหรือสิ่งใดเช่นรักหรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้นหรือสภาพการณ์นั้น”⁷

2.1.2 บ่อเกิดของทัศนคติ

ประภาพร ฤทธิ สุวรรณ ให้ความหมาย “ทัศนคติที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) แหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติมี 4 อย่าง คือ

- 1) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) วิธีการหนึ่งที่จะเรียนรู้ ทัศนคติ คือ

⁴เดโช สวานานนท์, ทัศนคติ : ปทานุกรมจิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2520), หน้า 26-27.

⁵เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, ทัศนคติ : การวัดผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2525), หน้า 134.

⁶Katz, อังใน, จินดา มไหสวริยะ, “ทัศนคติของชาวไทยต่อชาวพม่า : ศึกษาในจังหวัดระนอง”, วิทยานิพนธ์บริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539), หน้า 16.

⁷Good, อังใน, จินดา มไหสวริยะ, “ทัศนคติของชาวไทยต่อชาวพม่า : ศึกษาในจังหวัดระนอง”, อ้างแล้ว, หน้า 18.

การมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับตนเองในเรื่องนั้น

2) การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication From Others) ทักษะคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากผลของการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น

3) สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) ทักษะคติบางอย่างถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบจากบุคคลอื่น

4) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทักษะคติของบุคคลหลายอย่างอาจเกิดขึ้นเนื่องจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถาบันที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น”⁸

2.1.3 องค์ประกอบของทัศนคติ

จินดา มไหสวริยะ “ได้แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นลักษณะทางความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคล มี 2 ลักษณะ คือ

- ความรู้สึกทางบวก ได้แก่ ชอบ พอใจ เห็นใจ เห็นด้วย
- ความรู้สึกทางลบ ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย กลัว รังเกียจ

2) ด้านความคิด (Cognitive Component) การที่สมองของบุคคลรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับแล้วเกิดเป็นความรู้ ความคิดเกี่ยวกับวัตถุบุคคล เป็นต้น

3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นความพร้อมที่จะทำหรือพร้อมที่จะตอบสนองต่อที่มาของทัศนคติ”⁹

2.1.4 ลักษณะของทัศนคติ

ส.วาสนา ประवालพฤษ์ “ได้สรุปความหมายของทัศนคติไว้ ดังนี้

1) ทัศนคติ เป็นการเตรียมหรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งการเตรียมนั้นจะเป็นการเตรียมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่จะสังเกตเห็นได้

⁸ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย, อ่างแก้ว, หน้า 91-93.

⁹จินดา มไหสวริยะ, “ทัศนคติของชาวไทยต่อชาวพม่า : ศึกษาในจังหวัดระนอง”, อ่างแก้ว, หน้า 20.

2) สภาพของความพร้อมจะตอบสนองนั้นเป็นลักษณะที่ซ้ำซ้อนของบุคคลที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับอารมณ์ด้วยเป็นสิ่งที่อธิบายไม่ค่อยได้และบางครั้งไม่มีเหตุผล

3) ทักษคติ ไม่ใช่พฤติกรรมแต่เป็นสภาวะทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม

4) ทักษคติ ไม่สามารถวัดได้โดยตรงแต่สามารถสร้าง เครื่องมือวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานหรือ อธิบายทักษะคติได้

5) ทักษคติ มาจากการเรียนรู้และประสบการณ์บุคคลจะมีทักษะคติ ในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันได้ ด้วยสาเหตุหลายประการเช่นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมระดับอายุ เชื้อชาติ ปัญญา เป็นต้น

6) ทักษคติ มีความคงที่และแน่นอนพอสมควรแต่อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อประสบกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิม"¹⁰

เชิดศักดิ์ โฆวาทิทธิ “ได้แบ่งลักษณะของทักษะคติ ไว้ ดังนี้

1) ทักษคติ เป็นผลหรือขึ้นอยู่กับการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้าแล้วแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม

2) ทักษคติ ของบุคคลจะแปรค่าได้ในด้านคุณภาพและความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงเจตคตินั้นซึ่งจะแปรค่ามากปานกลางและน้อยนั่นคือทักษะคติจะมีทั้งทางบวกและทางลบ

3) ทักษคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเองหรือเป็นผลมาจากลักษณะ โครงสร้างภายในตัวของบุคคลหรือวุฒิภาวะ

4) ทักษคติ ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม

5) ทักษคติ ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกันอาจมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

6) เจตคติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและจะลักษณะคงที่และเปลี่ยนแปลงได้ยาก"¹¹

สรุปว่า ทักษคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆที่เกิดจากความเชื่อความศรัทธาและการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นปรากฏการณ์ สิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจ สังคม และสภาพที่เกิดจากจิตใจที่มีอิทธิพลทางพฤติกรรมที่แสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอย่างมีเหตุผลในทางที่ดีและไม่ดี และสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ทางทฤษฎีจากวิชาการต่างๆ ที่ได้

¹⁰ส.วาสนา ประวาลพฤษย์, ทักษคติในแง่ของจิตวิทยาในการวัดผล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, 2524), หน้า 5.

¹¹เชิดศักดิ์ โฆวาทิทธิ, ทักษคติ : การวัดผลการศึกษา, อ่างแล้ว, หน้า 137.

ค้นคว้าจากความเป็นจริงและจากประสบการณ์ที่ปรากฏขึ้นของเหตุการณ์ต่างๆ ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ทำให้คนสามารถเรียนรู้ได้และเป็นแนวทางของการสร้างเครื่องมือในการวัดทัศนคติของบุคคลได้

2.2 แนวคิดเรื่องทานในพระพุทธศาสนา

2.2.1 ความหมายตามรูปวิเคราะห์

คำว่า ทาน ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอยู่หลายแห่ง เช่น คำว่า ทาน ที่ปรากฏในทานสูตร อังคุตตรนิกายอัฐกนิบาต¹² แสดงถึงแรงจูงใจของการให้ทานไว้ 8 ประการ คำว่า ทาน ที่ปรากฏในทานวัตถุสูตรอังคุตตรนิกายอัฐกนิบาต¹³ แสดงถึงแรงจูงใจของการให้ทานไว้อีก 8 ประการ และ ทาน ที่ปรากฏในทานานิสังสสูตรอังคุตตรนิกายปิฎกนิบาต¹⁴ แสดงถึงอานิสงส์การให้ทาน 5 ประการเป็นต้นและคำว่า ทาน ที่มีรูปคำวิเคราะห์ ดังนี้

วิ.ว่า ทาทพฺพนฺติ ทานํ. วัตถุอันบุคคลพึงให้

วิ.ว่า เทติ เอตฺถาคิ ทานํ. ที่เป็นที่ให้แห่งทายกทายิกา

วิ.ว่า ทียติ อเนนาคิ ทานํ. เจตนาเป็นเครื่องอันเขาให้

วิ.ว่า ทียเตติ ทานํ และ ทานํ วา ทานํ. การสละ การให้ การบริจาค¹⁵

สรุปว่า ทานํ หรือ ทาน ตามความหมายจากรูปวิเคราะห์ หมายถึง วัตถุที่บุคคลพึงให้ เช่น อาหาร สิ่งของต่างๆ สถานที่เป็นที่ให้ของบุคคล เช่น ที่อยู่อาศัยและสถานที่ต่างๆ เจตนาของบุคคลผู้ให้ทาน เช่น เจตนาก่อนให้ ขณะที่ให้ หลังจากให้ และหมายถึง การสละ การให้ การบริจาค

2.2.2 ประเภทของทาน

คำว่า ทาน ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอยู่หลายแห่งแต่ละแห่งก็ใช้ความหมายที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1) คำว่า ทาน ที่ปรากฏในอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ให้ความหมายของทาน คือการให้ มี 2 อย่าง คือ

¹² อจ.อฎฐก. 23 /121. อจ.อฎฐก. 15/122/183.

¹³ อจ.อฎฐก. 23/123. อจ.อฎฐก. 15/123/183.

¹⁴ อจ.ปญจก. 22/ 35. ม.อ.14/ 379/ 427-431.

¹⁵ พันตรี ป.หลงสมบุญ, พจนานุกรมมคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสารจำกัด, 2546), หน้า 333-334.

- 1) อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของ
- 2) ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน¹⁶

2) คำว่า ทาน ที่ปรากฏในมัชฌิมนิกาย อุปปริปัญญาสกให้ความหมายของทาน คือ การให้มี 2 อย่าง คือ

- 1) ปาฏิบุคลิกทาน หมายถึง การให้จำเพาะบุคคล ทานให้เจาะจงตัวบุคคลหรือให้เฉพาะแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง
- 2) สังฆทาน หมายถึง การให้แก่สงฆ์ทานที่ถวายแก่สงฆ์เป็นส่วนรวมหรือให้แก่บุคคล เช่น พระภิกษุหรือภิกษุณีอย่างเป็นกลาง ๆ ในฐานะเป็นตัวแทนของสงฆ์โดยอุทิศต่อสงฆ์ไม่เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง และพระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญสังฆทานว่าเป็นเลิศ มีผลมากที่สุด ดังพุทธพจน์ว่า เราไม่กล่าวว่ ปาฏิบุคลิกทานมีผลมากกว่าของที่ให้แก่สงฆ์ไม่ว่าโดยปริยายใด ๆ และได้ตรัสชักชวนให้ให้สังฆทาน¹⁷

3) สัปปริสตัปปัญญัตติ 7 คือ บัญญัติของสัตบุรุษคือคนดี ข้อปฏิบัติของคนดีที่สังคมยอมรับที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อเป็นแบบอย่างไว้ให้คนดีปฏิบัติตามหรือบัณฑิตกล่าวสรรเสริญไว้ ความดีที่คนดียึดถือปฏิบัติเสมอมา คือ ทาน หมายถึง การให้ปัน อดของตนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น¹⁸

4) สังคหัตถตุ 4 คือ รวมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี หลักการสงเคราะห์ คือ ทาน หมายถึง การให้ คือ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน¹⁹

5) อนุพุทพิกถา 5 หมายถึง เรื่องที่กล่าวถึงตามลำดับธรรมเทศนาที่แสดงเนื้อความลุ่มลึกลงไปโดยลำดับ เพื่อขัดเกลาศรัทธาของผู้ฟังให้ประณีตขึ้นไปเป็นชั้นๆ จนพร้อมที่จะทำความเข้าใจในธรรมส่วนปรมาตม์ คือ ทานกถา หมายถึง เรื่องทาน กล่าวถึงการให้การเสียสละเพื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือกัน²⁰

¹⁶ อ.จ. พุก. 20 /49 /92 - 95.

¹⁷ ม.อ. 14/ 710-3 /459-461.

¹⁸ อ.จ. สดุดก. 23 /68 /143.

¹⁹ ที.ป.า. 11 /131 /295 : อ.จ. จตุก. 21/32/51.

²⁰ วินย. 4/ 56/ 67-68 : ที.ล.ี. 9 /237 /189.

6) พละ 4 คือ ธรรมอันเป็นกำลังธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ มีข้อหนึ่ง คือ สังคหพละ หมายถึง กำลังสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี ซึ่งเป็นการสงเคราะห์ด้วยทาน คือ การให้ปัน หมายถึง ช่วยเหลือในด้านทุนหรือปัจจัยเครื่องยังชีพ ตลอดจนเพื่อแผ่กันด้วยไมตรี อย่างเลิศหมายถึงธรรมทาน คือ แนะนำสั่งสอนให้ความรู้ความเข้าใจ จนเขารู้จักพึ่งตนเองได้²¹

7) บารมี 10 หรือ ทศบารมี หมายถึง ปฏิปทาอันยอดเยี่ยม คุณธรรมที่ประพุดิปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษเพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงโดยแสดงไว้ว่า ทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ เป็นข้อแรก²²

8) ราชธรรม 10 หรือ ทศพิชราชธรรมหมายถึง ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพุดิ คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง ธรรมของนักปกครอง โดยกล่าวถึง ทาน หมายถึง การให้ เสียสละทรัพย์สินสิ่งของ บำรุงเลี้ยง ประชากรราษฎร และการบำเพ็ญประโยชน์ คือ ทาน หมายถึง การให้ เสียสละทรัพย์สินเป็นต้น²³

2.2.3 ความหมายตามทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ให้ความหมายคำว่า “ทานให้ การเสียสละการบริจาค คือ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา”²⁴

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายของ ทานว่า “การให้ หมายถึงการบริจาคตสิ่งของที่ตนรักใคร่หวงแหนหรืออย่างน้อยก็มีค่าประโยชน์แก่ตนให้ออกไปเสียจากความเป็นกรรมสิทธิ์ตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือแม้ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใดก็ตาม”²⁵

²¹ อ.จ.นวก. 23/209/376.

²² จ.พุทธ. 33/1/414 : จ.จริย. 33/36/596 : จ.ชา.28 หน้า 19.

²³ จ.พุทธ. 33/1/414 : จ.จริยา. 33/36/596.

²⁴ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสื่อตะวันจำกัด, 2545), หน้า 62.

²⁵ พุทธทาสภิกขุ, ศึกษาธรรมะอย่างถูกวิธี, (กรุงเทพมหานคร : หจก.เอมิเทรคดิ่ง, 2543), หน้า 103-104.

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายของทานอีก 3 ชนิด “คือ 1) วัตถุทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ 2) อภัยทาน คือ การให้อภัยโทษ หรือ ไม่เบียดเบียนไม่ประทุษร้าย 3) ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะเป็นทาน”²⁶

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ) กล่าวว่า “พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักทาน คือ การให้นั้นไว้ 3 อย่าง คือ

1) ให้เพื่อสงเคราะห์ อนุเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเข้าทำนองแบ่งกันกินแบ่งกันใช้เมื่อเรามีอยู่ก็แบ่งให้คนอื่นเขา ได้กินกันบ้างเป็นลักษณะที่แสดงออกซึ่งความมีอัธยาศัยไมตรี กัน

2) ให้เพื่อบูชาคุณงามความดีของสถาบัน บุคคล กลุ่มบุคคลนั้นๆ สมควรแก่ฐานะเกี่ยวข้องกัน เช่น เป็นราษฎร เสียภาษีให้รัฐตรงไปตรงมา ก็ถือว่าเป็นการให้ เพื่อบูชาคุณความดีที่ได้รับมีความสุขความปลอดภัยพอสมควรจากการคุ้มครองจากกฎหมายแห่งรัฐ ถ้าหากว่าประชาชนภายในชาติพร้อมกันเสียภาษีเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่มีนอกไม่มีในแล้วเงินทองก็จะใช้ไปในการพัฒนาประเทศ สวัสดิการสังคมการรักษาพยาบาลเป็นต้นก็จะแพร่กระจายออกไปได้ทั่วถึงกันเร็ว ยิ่งขึ้นตลอดจนพวกสาธารณูปโภคต่างๆ

3) การเลียงบุญการุณของตน เช่น มารดา บิดา ปู่ ย่า ตา ยาย ในคราวตรุษสงกรานต์ คราววันสำคัญต่างๆ เรื่องการเลียงคุณมารดาบิดาเป็นปัญหาที่น่าคิดและเป็นปัญหามาแต่ไหนแต่ไรแล้วทางพระพุทธศาสนาเองก็ได้แสดงว่าบุญการุณบุคคล คนที่ทำอุปการะก่อนกตัญญูคุณเวทียุคคลบุคคลที่รู้อุปการะที่ท่านทำแก่ตนแล้วก็ตอบแทนเท่านั้นเป็นบุคคลที่หาได้ยาก”²⁷

พันเอก ปิ่น มุกข์กันต์ ให้ความหมายของทาน “มีสองอย่าง คือ

- 1) ทานการให้ มุ่งฟอกกิเลสในใจของผู้ให้
- 2) ทานการให้ มุ่งการสงเคราะห์ผู้รับ”²⁸

พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช) ให้ความหมายของทานว่า “วัตถุที่พึงให้ การให้ การแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ”²⁹

²⁶พุทธทาสภิกขุ, บำเพ็ญบารมี, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2543). หน้า 6-27.

²⁷พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ), ผู้สุขสันต์, (กรุงเทพมหานคร : พรทิวการพิมพ์, 2533), หน้า 141-153.

²⁸พันเอก ปิ่น มุกข์กันต์, พุทธวิธีครองใจคน, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, 2532), หน้า 77.

²⁹พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคำวัต, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2548), หน้า 306.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) “กล่าวว่า มีพุทธพจน์แสดงเหตุที่คนให้ทาน ดังนี้

- 1) บางคนหวังผลจึงให้ มีจิตผูกพันกันจึงให้ หวังจะสะสมจึงให้ คิดว่า เราจากโลกนี้ไปแล้วจะได้กินใช้จึงให้
- 2) บางคนให้โดยคิดว่า การให้เป็นการกระทำที่ดี
- 3) บางคนให้ด้วยคิดว่าพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เคยให้ทำมาเราไม่ควรให้เสียประเพณีเก่าของวงศ์ตระกูล
- 4) บางคนให้ด้วยคิดว่า เราหุงหาอาหารกินเองได้ คนเหล่านี้หุงหาไม่ได้เมื่อเรายังหุงหาได้ไม่ควรจะไม่ให้แก่คนที่หุงหาไม่ได้
- 5) บางคนให้ด้วยคิดว่า การให้การแจกทานของเรานี้จะเป็นเหมือนดังมหาชัยของฤาษีปางก่อนทั้งหลาย (มุ่งเกียรติ)
- 6) บางคนให้ด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ จิตจะผ่องใส เกิดโสมนัสชุ่มชื่นใจ
- 7) บางคนให้ด้วยโดยฐานเป็นอสังการเป็นบริวารของจิต”³⁰

พระสิริมงคลอาจารย์ ให้ความหมาย “การให้ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกันด้วยวัตถุคิณและปัจจัยเป็นเหตุหนึ่งให้เกิดความรักความสามัคคี และความเห็นอก เห็นใจกันเป็นเหตุ การให้ทานนี้ ได้แบ่งการให้ทานออกเป็น 3 อย่าง คือ

- 1) ทาสทาน หมายถึง การที่เราให้ทาน เราให้ในสิ่งที่เลวกว่าของที่เรากินเราใช้
- 2) สหายทาน หมายถึง การที่เราให้ทาน เราให้ในสิ่งที่เสมอกันกับของที่เรากินเราใช้
- 3) ทานบดี หมายถึง การที่เราให้ทาน เราให้ในสิ่งที่ดีกว่าของที่เรากินเราใช้ นอกจากนี้จะมีคำสอนเรื่องทานโดยตรงแล้ว คำสอนเรื่องทานยังปรากฏในหัวข้อธรรมอื่นๆ”³¹

สรุปว่า ทานในทางพระพุทธศาสนานั้น ความหมายของทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ การบริจาค คือ การให้วัตถุสิ่งของ การให้ธรรม การให้เจาะจงบุคคล และการให้ไว้เป็นของส่วนกลาง เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี หลักการสงเคราะห์เพื่อตัดความตระหนี่ในวัตถุนั้นๆ การให้สิ่งที่ควรให้ปันและการให้คำแนะนำสั่งสอนแก่ผู้อื่นในวิชาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม และศิลปะต่างๆเป็นคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง ธรรมของ

³⁰พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2541), หน้า 430.

³¹พระสิริมงคลอาจารย์, มงคลัตถทีปนี แพล เล่ม 3, พิมพ์ครั้งที่ 20, (นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544), หน้า 26-30.

นักปกครอง ตลอดจนการให้ การเสียดสทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ประชาชน และ การบำเพ็ญ ประโยชน์ มี 3 ประเภท คือ อามิสทาน ธรรมทาน และสังฆทานนั่นเอง

2.2.4 อามิสทาน

คำว่า อามิสทาน หมายถึง การให้จิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และกิลานเภสัช เป็นต้น

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่พระอานนท์ โดยการปรารภถึงการถวายทานของ พระนางปชาบดีโคตมีผู้ถวายผ้าใหม่คู่หนึ่งที่พระนางได้ทอดด้วยพระองค์เองแก่พระผู้มีพระภาคถึง 3 ครั้งแต่ไม่ทรงรับกลับตรัสสั่งให้ถวายแก่สงฆ์ และพระอานนท์กราบทูลอ้อนวอนด้วยเหตุผล ต่างๆของพระนางปชาบดีโคตมีนี้มีอุปการะมากต่อพระองค์ เป็นต้น³² และพระผู้มีพระภาค ได้ตรัส แสดง ในทักษิณาวិภังคสูตรถึงการให้ทานแก่บุคคล 14 ประเภท โดยแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- 1) การให้ทาน ในพระตถาคคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
- 2) การให้ทาน ในพระปัจเจกพุทธเจ้า
- 3) การให้ทาน ในพระอรหันตสาวกของพระตถาคค
- 4) การให้ทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งอรหันตผล
- 5) การให้ทาน ในพระอนาคามี
- 6) การให้ทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งอนาคามีผล
- 7) การให้ทาน ในสกทาคามี
- 8) การให้ทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งสกทาคามีผล
- 9) การให้ทาน ในพระโสดาบัน
- 10) การให้ทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล
- 11) การให้ทาน ในท่านผู้ปราศจากความกำหนัดในกามภายนอก(พุทธศาสนา)
- 12) การให้ทาน ในปุณฺชน(คนยังหนาคด้วยกิเลส)ผู้มีศีล
- 13) การให้ทาน ในปุณฺชนผู้ทุศีล
- 14) การให้ทาน ในสัตว์ดิรัจฉาน³³

และทรงแสดง ทาน ที่ถวายในสงฆ์อีก 7 ประการ คือ

- 1) ในสงฆ์สองฝ่ายมีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุข
- 2) ในสงฆ์สองฝ่ายเมื่อพระตถาคคปรินิพพานแล้ว
- 3) ในภิกษุสงฆ์

³²ม.อ. 14/376 /424.

³³ม.อ. 14/379/427 - 428.

- 4) ในภิกษุณีสงฆ์
- 5) ทักขิณาที่เจาะจงภิกษุหรือภิกษุณีจำนวนเท่านั้นเท่านั้นจากสงฆ์
- 6) ทักขิณาที่เจาะจงภิกษุเท่านั้นเท่านั้นจากสงฆ์
- 7) ทักขิณาที่เจาะจงเท่านั้นเท่านั้นจากสงฆ์

และทรงตรัสแสดงความบริสุทธิ์แห่งทาน 4 อย่าง คือ

- 1) บริสุทธิ์ฝ่ายทายกไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติ
- 2) บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก
- 3) ไม่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกทั้งฝ่ายปฏิบัติ
- 4) บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกทั้งฝ่ายปฏิบัติ พร้อมแสดงรายละเอียดกำหนดความบริสุทธิ์

และไม่บริสุทธิ์ด้วยการที่บุคคลมีศีลมีกัลยาณธรรมและบุคคลที่ทุศีลเป็นต้น³⁴

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสการให้ทานแก่พระอานนที่อีก 8 ประการ คือ

- 1) พบเข้าจึงให้ทาน
- 2) ให้ทานเพราะกลัว
- 3) ให้ทานเพราะคิดว่าเขาเคยให้แก่เรา
- 4) ให้ทานเพราะคิดว่าเขาจะให้แก่เรา
- 5) ให้ทานเพราะคิดว่าทานเป็นของดี
- 6) ให้ทานเพราะคิดว่าเราหุงต้มแต่สมณะเหล่านี้มิได้หุงต้ม
- 7) ให้ทานหวังกิตติศัพท์
- 8) ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับเป็นเครื่องประกอบจิต³⁵

และตรัสสัพปริสทาน คือ ทานของคนอีก 8 อย่าง คือ

- 1) ให้สิ่งสะอาด
- 2) ให้สิ่งประณีต
- 3) ให้ตามกาล
- 4) ให้สิ่งที่ควร
- 5) เลือกแล้วจึงให้
- 6) ให้เนื่องๆ ขณะให้จิตใจเลื่อมใส
- 7) ให้แล้วก็อึดใจ

³⁴ม.อ. 14/380/429 .

³⁵ม.อ. 14/381/430.

8) ทรงตรัสคนดีเมื่อเกิดในตระกูลใดตระกูลหนึ่งย่อมเป็นประ โขชน์แก่ชนมาก คือ แก่ มารดาบิดา แก่บุตรและภริยา แก่ทาสกรรมกร แก่มิตรสหายและแก่สมณพราหมณ์ เป็นต้น³⁶

พระพุทธองค์ตรัส ถึงมงคล 38 ประการที่เป็นมงคลสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา และทรง ซึ่งถึงข้อปฏิบัติตามมงคลทั้ง 38 ประการและทรงตรัสว่า ทาน คือ การให้ การแบ่งปันแก่ผู้อื่นเป็น มงคลอันสูงสุด³⁷

นักวิชาการทางหลายท่านให้ความหมายของอามิสทาน ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ให้ความหมายคำว่า “อามิสทานหมายถึงการให้วัตถุ สิ่งของ”³⁸

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายว่า “การให้วัตถุเป็นอามิสทาน หมายถึง ของที่จะกินทางคา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย แม้แต่ข้าวปลาอาหารเป็นต้นและต้องเลือกดูให้ดี ให้มีผู้รับที่ดี ให้ สิ่งของที่ดี เป็นต้น”³⁹

พระสิริมงคลอาจารย์ ให้ความหมายอามิสทานว่า “กล่าวถึงสิ่งของที่ควรมอบให้กันเพื่อ บำเพ็ญทาน มี 10 ประการ คือ 1) ข้าวต้ม ข้าวสวย 2) น้ำดื่มมีน้ำมะม่วงเป็นต้น 3) เสื้อผ้าหรือ เครื่องนุ่มห่ม 4) ยานพาหนะ มีเกวียน เรือ รถ เป็นต้น 5) ดอกไม้ทั้งปวง 6) ของหอมต่างๆมีน้ำอบ เป็นต้น 7) เครื่องอุปโภค บริโภค 8) ที่นอน เสื้อ หมอน เป็นต้น 9) ที่อยู่อาศัย มีกุฏิ โรงครัว ศาลา เป็นต้น 10) ประทีป โคมไฟ ที่ส่องแสงสว่างทุกชนิด”⁴⁰

พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) ให้ความหมายว่า “การให้อามิสสิ่งของ เช่นอาหาร เสื้อผ้า บ้านเรือน ยารักษาโรค เป็นต้น”⁴¹

สรุปว่า การให้อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ ที่เป็นอามิส หมายถึงของที่จะกินทางคา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และ ข้าวปลาอาหารที่เกี่ยวเนื่องกัน ด้วยสิ่งของที่ควรมอบให้ด้วย ทาน

³⁶ สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539), หน้า 574.

³⁷ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์จำกัด, 2546), หน้า 178-179.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

³⁹ พุทธทาสภิกขุ, บำเพ็ญบารมี, อ่างแล้ว, หน้า 7-8.

⁴⁰ พระสิริมงคลอาจารย์, มงคลลัทธิที่ปณี แปล เล่ม 3, อ่างแล้ว, หน้า 5.

⁴¹ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ ป.ธ.9), มงคลธรรมนำชีวิต, (ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่น การพิมพ์, 2548), หน้า 84.

วัตถุ 10 อย่างมีข้าวสวย น้ำดื่มมีน้ำมะม่วงเป็นต้น และการให้ยารักษาโรค เสื้อผ้า บ้านเรือนเป็นต้น และการให้ การบริจาค การเสวยสละวัตถุสิ่งของ ทานเป็นธรรมะที่มีความสำคัญในการทำจิตใจของคน ให้บริสุทธิ์จากความ โลภทานนั้นยังช่วยทำให้เห็นแก่ตัวของคนลดน้อยลงได้เมื่อ พระผู้มีพระภาคจะทรงแสดงธรรมแก่ผู้จะนับถือ พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงแสดงในบุญกิริยา วัตถุ 3 มี ทาน เป็นข้อแรก ในอนุปฺพฬิกถา 5 มีทานกถาเป็นข้อแรกในสังคหวัตถุ 4 มีทานเป็นข้อแรกในทศพิธราชธรรม มีทานเป็นข้อแรกเป็นธรรมะสำหรับผู้ปกครองที่ใช้ในการบริหารบ้านเมือง และทานที่เป็นข้อแรกในขารมี 10 ที่ พระโพธิสัตว์บำเพ็ญก่อนที่จะเป็นพระพุทธเจ้าพระพุทธองค์ ทรงตรัสสอนข้อวัตรปฏิบัติ เช่น ในอนุปฺพฬิกถานี้มีเรื่องทานเป็นข้อแรก

2.2.5 อานิสงส์

ในทานานิสังสสูตร พระผู้มีพระภาคตรัสแสดงแก่พระอานนท์ว่า ในอนาคตกาลจักมีแต่ เหล่าโคตรภิกษุ มีผ้ากาสาვეพันคอเป็นผู้ทุศีลมีธรรมอันเลวทรามชนทั้งหลายจักถวายทานเงาะจง พระสงฆ์ได้ในภิกษุผู้ทุศีลเหล่านั้นแม้เวลานั้น เราก็ยังกล่าวว่าทักษิณาที่ถวายในสงฆ์ว่ามีอานิสงส์ นับไม่ได้⁴² และทรงตรัสอานิสงส์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอานิสงส์แห่งการให้ทาน 5 ประการนี้ คือ

- 1) ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของชนหมู่มาก
- 2) สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
- 3) กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมจรทั่วไป
- 4) ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของคฤหัสถ์
- 5) ผู้ให้ทานเมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอานิสงส์แห่งการให้ทาน 5 ประการนี้แล”⁴³

สรุปว่า อามิสทาน คือ การให้ วัตถุสิ่งของที่ตนมีอยู่ เพื่อสละสิ่งของนั้นๆแก่ผู้ที่ต้องการรับ ในวัตถุนั้นๆและเพื่อชำระความตระหนี่ในทางจิตใจของตนออกไปให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อ สละความโลภในภายในจิตใจ

2.2.6 ธรรมทาน

คำว่า ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้ และการสั่งสอนธรรมใน ปุณฺณโณวาทสูตร ที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ปุณฺณะ รูปที่พึงรู้แจ้งทางตา ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ชวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนดมีอยู่ ถ้าภิกษุยังเพลิดเพลิน เซขชมยัคคิครูปนั้น เมื่อ เรอเพลิดเพลิน เซขชม ยัคคิครูปนั้น ความเพลิดเพลินย่อมเกิดขึ้น เป็นต้นและตรัสการไม่ให้

⁴²ม.อ. 14/380/430.

⁴³อ.จ.ปญจก. 22/35/56.

เพติคเพลินยินตีใน รูป เสียง กลิ่น รส เป็นต้นแก่พระปุณณะเถระ⁴⁴ ดังนั้น ธรรมทาน หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับพระธรรมคำสั่งสอนเพื่อให้อื่นทราบรู้เข้าใจละชั่วทำดีให้มีจิตใจผ่องใสสันติเกสซึ่งพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่า การให้ธรรมทานชนะการให้ทั้งปวงดังพระบาลีว่า

“...สพฺพาทานํ ฆมฺมทานํ ชินาติ สพฺพํ รสํ ฆมฺมรโส ชินาติ
 สพฺพํ รตฺตี ฆมฺมรตฺตี ชินาติ ตณฺหกุขโย สพฺพกุขํ ชินาติ
 ธรรมทาน ชนะทานทุกอย่าง รสพระธรรมชนะรสทุกอย่าง
 ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทุกอย่าง ความสิ้นตัณหา ชนะทุกข์ทุกอย่าง...”⁴⁵

ในทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึง ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้ และการสั่งสอนธรรมและการให้คุณงามความดี ให้ละเว้นสิ่งที่ควรละเว้นประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติบอกแนวทางสวรรค์ให้ ซึ่งทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองครองธรรม

นักวิชาการทางศาสนาหลายท่านให้ความหมาย ธรรมทาน ดังนี้

พระธรรมปิฎก ให้ความหมายว่า “การให้ธรรม การให้ความรู้และการแนะนำสั่งสอน”⁴⁶

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า “การให้คุณความดี เช่นเป็นคนมีธรรม เป็นคนมีศีลมีธรรม การให้คำสั่งสอนในศาสนา เช่น แสดงธรรม ให้การฟังธรรม การให้หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม การประพฤติธรรม การให้ความจริงให้ความถูกต้อง เช่น กฎเกณฑ์ทางสังคม เป็นต้น”⁴⁷

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายว่า “การให้ธรรมะเป็นทานมี 2 อย่าง คือ การให้แสงสว่างเป็นทาน 1 การให้ธรรมะเป็นทาน 1”⁴⁸

พระเทพวรคุณ (สमान สุเมโธ) ให้ความหมายว่า “การให้โอวาทัดักเตือน สอนให้อื่นละชั่วทำดีมีคุณธรรม”⁴⁹

⁴⁴ม.อ. 14 /395 /447-446.

⁴⁵พ.ร. 25/34 /63.

⁴⁶พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, อ่างแล้ว, หน้า 87.

⁴⁷ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546), หน้า 553.

⁴⁸พุทธทาสภิกขุ, บำเพ็ญบารมี, อ่างแล้ว, หน้า 24-29.

⁴⁹พระเทพวรคุณ (สमान สุเมโธ), มงคลธรรมนำชีวิต, อ่างแล้ว, หน้า 85.

สรุปว่า ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม หรือการให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนธรรมและ การให้คุณความดีให้เป็นธรรมทานแก่ผู้อื่นในหลักประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาและ พระพุทธเจ้าได้กล่าวสรรเสริญว่า การให้ธรรมประเสริฐกว่าการให้ทั้งปวง

2.2.7 อานิสงส์

ครั้งนั้น ได้ยินว่าท่านพระปุลณเอยที่สุนาปรินตชนบทนั้นท่าน ได้ให้ชาวสุนาปรินตชนบท แสดงคนเป็นอุบาสกประมาณ 500 คนและอุบาสิกาประมาณ 500 คนระหว่างพรรษานั้นท่านก็ได้ ปริพพานในที่นั้น มีพระภิกษุมีจำนวนมากเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคทูลถามถึงพระปุลณเอย พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “ภิกษุทั้งหลายกุลบุตรชื่อว่าปุลณเอยเป็นบัณฑิตปฏิบัติธรรมสมควรแก่ ธรรมทั้งไม่เบียดเบียนเราเพราะเหตุแห่งธรรม ภิกษุทั้งหลายกุลบุตรชื่อว่าปุลณเอยปริพพานแล้ว”⁵⁰ และพระองค์ทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายอานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการนี้ คือ

- 1) ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
- 2) เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้วย่อมชัดเจนขึ้น
- 3) บรรเทาความสงสัยเสียได้
- 4) ทำความเห็นให้ตรงได้
- 5) จิตของผู้ฟังธรรมย่อมเลื่อมใส

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการนี้แล”⁵¹

สรุปว่า ธรรมทาน คือ การให้ธรรม การให้ความรู้ การให้คุณงามความดีที่เกี่ยวกับหลักคำ สอนของศาสนานั้นๆ และการแนะนำให้ความรู้ที่เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่ตนได้ศึกษามายกกล่าว ให้แก่ผู้อื่นได้รับรู้ตามความเป็นจริง ที่ประเสริฐเลิศในทางพุทธศาสนาสอนไว้และบุคคลผู้ให้ธรรม ย่อมได้รับอานิสงส์ คือ ย่อมได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง เมื่อฟังแล้วย่อมเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่มีความสงสัย จะมีความเห็นตรงตามความเป็นจริงและสามารถทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ได้

2.2.8 อภัยทาน

คำว่า อภัยทาน หมายถึง การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ยินดีต่อผู้ฆ่า ไม่ลักทรัพย์ ไม่ยินดีต่อผู้ลัก และไม่ยินดีในการประพฤตินอกกามคุณ เป็นต้น

และการผูกอาฆาตพยาบาทของเวรให้เวรข้ามภพข้ามชาติถ้าเราเปลี่ยนภพชาติเหมือนคืนวัน การนอนหลับเหมือนการตายการตื่นนอนเหมือนการเกิดภพชาติใกล้ตัวเราเข้ามาการผูกอาฆาต พยาบาทเหมือนการเข้านอนโดยไม่ได้อาบน้ำชำระร่างกายหลับก็ไม่ใช่สุขคืนมาก็ไม่สดชื่นในแต่

⁵⁰ ม.อ. 14/397/451.

⁵¹ อ.ปญจก. 22/202/344.

ละวันจิตของเราเก็บเกี่ยวเนื่องจาก โอบอารมณฺ์ โลก โกรธ หลง อิจฉา ริษยา นิินทา อาฆาตพยาบาท
 แค้น ชักเคืองนานาชนิดเอาไว้ถ้าไม่มีชำระก็จะเกิดสนิมทางใจขึ้นมากระทั่งไม่อาจนอนได้อย่างมี
 ความสุขหากไม่ชำระร่างกายฉันใด จิตใจที่ไม่ถูกชำระจะทำให้ฝันร้าย อารมณฺ์ทงคฺหงคฺกลับไม่
 สนิทฉันนั้น

เป็นผู้ปราศจากเวรภัยต่อกันทุกเมื่ออย่าได้พยาบาทเบียดเบียนกันจงอยู่ด้วยกันอย่างร่มเย็น
 เป็นสุขตลอดไปเถิด ดังปรากฏในอุทุมพริกสูตร พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เขากิษฌณฺฏโกถึ
 กรุงราชคฤหฺ์ มีสัณฺธานคฤหฺบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้วและแะะไปหานิโครธปริพพาชก
 กำลังอยู่กับบริษัทของตน ได้กล่าวสัมโมทนียกถาปราศรัยกันแล้วและกล่าวพรรณนาคุณของ
 พระผู้มีพระภาคผู้เสพเสนาสนะอันสงัด นิโครธ จึงกล่าวตอบว่า พระสมณโคดมจะสนทนาได้ตอบ
 แสดงความสามารถทางปัญญากับใครได้เพราะปัญญาของพระสมณโคดมถูกกำจัดเสียแล้วในเรื่อง
 ว่าง จึงไม่กล้ามาสู่บริษัทนี้ เหมือนโคตบอดที่หนีไปอยู่ป่าลึกถ้ามาในที่นี้เราจะถามปัญหาหนึ่งจะ
 หมุนเสียให้เหมือนหม้อเปล่าที่เคียว พระผู้มีพระภาคจึงเสด็จมาหานิโครธ จึงนิมนต์ให้นั่งเสนาสนะ
 อันควรแล้ว เขาถามว่า พวกข้าพเจ้ามีความเกลียดชังความชั่ว โดยการบำเพ็ญตบะเป็นต้น

พระองค์ตรัสตอบว่า การเปลือยกายยืนถ่ายอุจจาระปัสสาวะและกินอาหารเถื่อนมือที่เลอะ
 อาหารแทนการล้างเป็นต้นและพระองค์ทรงแสดงวิธีบำเพ็ญตบะที่เป็นแก่นจึงแสดงความสังวร
 4 ประการคือ 1) ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ใช้ฆ่า ไม่ยินดีต่อผู้ฆ่า 2) ไม่ลักทรัพย์ ไม่ใช้ให้ลัก ไม่ยินดีต่อผู้ลัก
 3) ไม่พุดปด ไม่ใช้ให้พุดปด ไม่ยินดีต่อผู้พุดปด 4) ไม่เสพงาม ไม่ใช้ให้ผู้อื่นเสพ ไม่ยินดีต่อผู้เสพ
 และแสดงการเสพเสนาสนะอันสงัด นั่งทำสติกำจัดนิเวรณฺ์ 5 เป็นต้นนิโครธปริพพาชกจึงกราบทูล
 ขอภัยโทษและพระพุทธองค์ทรงให้อภัยแก่นิโครธปริพพาชก ผู้ที่กล่าวล่วงเกินต่อพระองค์⁵²

ดังนั้น คำว่า อภัยทาน คือ การให้ความไม่มีภัย ให้ความปลอดภัย ไม่เบียดเบียน
 พระผู้มีพระภาคทรงสอนว่า อภัยทาน เป็นเสมือนยานพาหนะที่จะนำโลก หรือสังคมไปสู่ความ
 สงบสุขและสันติอย่างแท้จริง หากโลกเรามีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ในใจเสมอแล้ว โลกก็
 จะปราศจากการ เบียดเบียน พระองค์ทรงชี้แนะไว้ว่าถ้าสังคมใดปราศจากซึ่ง อภัยทานแล้ว สังคม
 นั้นก็จะมีแต่ความยุ่งเหยิง ไร้สันติสุขหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์ไม่มีความอภัย ต่อกันและกันก็ คือ ศีล
 และ ความมีเมตตาต่อกันเราจะเห็นสถานทีบางแห่งประกาศเป็นเขตอภัยแก่สัตว์ โครงการไถ่ชีวิต
 สัตว์ และโครงการในพระราชดำริต่างๆอยู่เสมอ ซึ่งนับว่า เป็นหลักปฏิบัติของสัตบุรุษคือ คนดีของ
 สังคมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม ไทยที่ส่งเสริมให้คนไทยยึดถือ
 ประพฤติปฏิบัติในเรื่อง อภัยทาน คือ

⁵²องฺปญจก. หน้า 344-348.

1) คีล 5 หรือเบญจคีล หมายถึงข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษาคือ การฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจและปัญญาหรือความประพฤติ คือ

- 1) ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการประทุษร้ายกัน
- 2) อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการลักทรัพย์ โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน
- 3) กามเมสุมิฉาจารา หมายถึง เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
- 4) มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง
- 5) สุราเมรัยมัชฌมาทัญจนา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการดื่มสุราเมรัยทุกชนิด⁵³

2) พรหมวิหารธรรม หรือเรียกอีกอย่างว่า อัปมัณญา เพราะแผ่สมาธิโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติคนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบการมีเมตตา กรุณาต่อกันเป็นสิ่งประเสริฐ เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุขมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์⁵⁴

นักวิชาการทางศาสนาหลายท่านให้ความหมาย อภัยทาน ดังนี้

พระธรรมปิฎก ให้ความหมายว่า “การให้ความไม่มีภัย ให้ความปลอดภัย”⁵⁵

พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช) ให้ความหมายว่า “ให้อภัย ให้ความไม่มีภัย ให้ความปลอดภัย”⁵⁶

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายว่า “การให้อภัยโทษ หรือ ไม่เบียดเบียน ไม่ประทุษร้าย”⁵⁷

⁵³ที.ปา. 11 /14 /305 .

⁵⁴พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, อ่างแก้ว, หน้า 148-149.

⁵⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 321.

⁵⁶พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคำวัต, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2548), หน้า 1251.

⁵⁷พุทธทาสภิกขุ, บำเพ็ญบารมี, อ่างแก้ว, หน้า 20-21.

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า “การให้ความไม่มีภัย เช่นการให้อภัยทาน”⁵⁸

รศ.ดร.ทองหล่อ วงษ์ธรรมา ให้ความหมายว่า “ให้ความ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ทำตัวของเราให้เป็นผู้ไม่มีภัยแก่ใครๆแม้เขาจะล่วงเกินก้าวร้าวก็จะระงับความโกรธได้ การให้ภัยเป็นการให้ชั้นสูงผู้ที่จะให้ภัยได้ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง”⁵⁹

วิธีแก้ คือ

เราต้องยอมรับความจริงของสิ่งที่เกิดกับตัวเรานั้น ให้ได้ปัญหาบางอย่างที่แก้ไม่ตกที่สลัดไม่ออกที่ไม่มีทางจะหลบหนีได้เป็นสิ่งที่เราแบกรับด้วยชีวิตเราต้องพิจารณาความจริงย้อนหลังและยอมรับเหตุการณ์นั้นเสียหากคิดได้เช่นนี้ก็ทำให้จิตใจเราเยือกเย็นและอ่อนโยนลงได้ เมื่อเราสร้าง “อภัยทาน” ให้เป็นไปในลักษณะนิสัยตลอดเวลาได้แล้วเราจะรู้สึกว่าการให้อภัยแก่ใครๆนั้นเป็นเรื่องง่ายกลายเป็นเรื่องธรรมดาๆคือ ทำได้โดยไม่ต้องฝืนใจทำ

การให้อโหสิกรรม

เมื่อเราหัดสร้าง “อภัยทาน” เป็นปกติแล้วได้เศษกรรมต่างๆแทนที่จะติดตามเราไปข้ามภพข้ามชาติก็จะถูกสลัดออกคือ ตามไปไม่ได้เป็นอโหสิกรรม เป็นเพียงกิริยาที่แสดงออกเพราะเราให้อภัยแล้วใครๆที่ผูกอาฆาตพยาบาทเราไว้แรงพยาบาทของเขาจะหมด โอกาสติดตามเราเพราะกรรมนั้นหมดแรงส่งเนื่องจากเราได้ “อโหสิ” แล้วเป็นต้น

พระผู้มีพระภาคสอนให้แม่เมตตา

พระผู้มีพระภาคตรัสกับภิกษุทั้งหลายเกี่ยวกับเรื่องภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดว่า สมัยนั้นภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัดถึงแก่ภรรณาภาพ พระองค์ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นคงจะไม่ได้แม่เมตตาจิตให้ตระกูลพญางู 4 ตระกูล ถ้าภิกษุนั้นแม่เมตตาจิตให้ตระกูลพญางู 4 ตระกูลนี้ภิกษุนั้นก็จะถูกงูกัดถึงแก่ภรรณาภาพ

ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุแม่เมตตาจิตให้ตระกูลพญางู 4 ตระกูลนี้ เพื่อคุ้มครองตนเพื่อรักษาตน เพื่อป้องกันตน⁶⁰ จึงตรัสสอนให้แม่เมตตาในสกุลพญางูทั้งสิ้น รวมทั้งหมู่สัตว์ทั้งหลายไม่เล็กว่า 2 เท้า 4 เท้า มีเท้ามากหรือไม่มีเท้าขอให้สัตว์เหล่านั้นจงพบเห็นแต่สิ่งที่ดีงาม⁶¹

และในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงสอนให้เราแม่เมตตาด้วยการใช้คำว่า

⁵⁸ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542, อ้างแล้ว, หน้า 1331.

⁵⁹รศ.ดร.ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, ปรัชญาพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, 2538), หน้า 270.

⁶⁰วินย.จุพ. ภาค 2. 7/251 /14-15.

⁶¹สุชีพ ปุณฺณภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, อ้างแล้ว, หน้า 261.

“ศัพท์ สัตตา แปลว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง”

วิธีแผ่เมตตา

ท่านสอนไม่ให้คิดว่าเป็นคนที่เรารักหรือชังหากแต่คิดว่าเป็นสรรพสัตว์ที่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายในโลกเดียวกันทุกชีวิตเป็นเพียงธาตุ 4 ชั้น 5 เท่านั้นการคิดเช่นนี้เป็นการปรับอารมณ์ให้สมดุลกันก่อนปรับให้ถึงธาตุเดิมของชีวิตกษेत्रิศาตนาวิฒนธรรมแผ่พันธุ์ออกไปก่อน เพื่อไม่ให้เกิดความสอคล้องในรักหรือเกลียด เหมือนการปรับพื้นดินไม่ให้สูงต่ำ แต่ปรับให้พื้นที่ทุกตารางนิ้วได้ระดับเดียวกันหมดเสียก่อนแล้วจึงเทน้ำลงไปและการแผ่เมตตาก็เช่นเดียวกันเป็นต้น

2.2.9 อานิสงส์

พระผู้มีพระภาคตรัสกับพระอานนท์ว่า บุคคลใดเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการประทุษร้ายในกามคุณ เป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเรากล่าวการกระทำนี้ คือ การกราบไหว้ การลูกรับ การทำอัญชลี การทำสามีจิกรรม ด้วยการบริจาตจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยและเภสัชบริวารว่าเป็นการทำตอบแทนกันของบุคคลนี้แล้ว⁶² พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอานิสงส์ของความอดทน 5 ประการเหล่านี้ คือ

- 1) เป็นที่รักเป็นที่พอใจของคนหมู่มาก
- 2) เป็นผู้ไม่มากไปด้วยเวร
- 3) เป็นผู้ไม่มากไปด้วยโทษ
- 4) เป็นผู้ไม่หลงสติตาย
- 5) สิ้นชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอานิสงส์ของความอดทน 5 ประการนี้แล”⁶³

และพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงอานิสงส์ของเมตตา 8 อย่าง คือ

- 1) หลับเป็นสุข
- 2) ตื่นเป็นสุข
- 3) ไม่ฝันร้าย
- 4) เป็นที่รักของมนุษย์
- 5) เป็นที่รักของอมมนุษย์
- 6) เทวดาย่อมรักษา

⁶²ม.จ. 14/378/426.

⁶³สุชีพ ปุณฺณญาภ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, อ่างแก้ว, หน้า 67-68.

7) ไฟ ขาพิช ศัสตราข้อมไม้กล้ากราย

8) เมื่อยังมีได้บรรลุนิพพานยิ่งขึ้นไป ก็จะเข้าถึงพรหมโลก⁶⁴

สรุปว่า อภัยทาน คือ การให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ถือโทษต่อผู้ที่กระทำผิดเพราะความประมาทพลาดไปที่มาขอขมาและไม่เบียดเบียนต่อตนเองและผู้อื่นหรือคิดทำร้ายต่อคนหรือสัตว์ทั้งหลาย มีจิตใจมีเมตตา กรุณาต่อ เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และทำให้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนหมู่มาก ไม่มีเวรมีภัยต่อคนอื่นและสามารถทำให้อนอนหลับสบายไม่เป็นทุกข์ เป็นที่รักของเทวดาและคนทั่วไปเมื่อตายไปจะเข้าถึงพรหมโลกในอนาคต

2.3 แนวคิดเรื่องความรู้ความเข้าใจ

พระพุทธศาสนาได้แบ่งแหล่งเกิดความรู้ไว้ถึง 3 ทาง คือ

1) สุตมยปัญญา หมายถึง ปัญญาหรือความรู้ที่เกิดขึ้นเพราะการฟัง (Knowledge That is Learned From Other)

2) จินตมยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการคิดการพิจารณาเหตุผล (Knowledge That is Thought Out)

3) ภวานามยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดขึ้นเพราะการฝึกฝน อบรมและลงมือปฏิบัติ เป็นต้น

และความรู้เกิดขึ้นได้อีก 3 ทาง คือ

1. ประจักษ์ประมาณ มี 2 อย่าง คือ

1) ประจักษ์ภายนอก คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการกระทบกันระหว่างอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ กับอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์ เป็นต้น

2) ประจักษ์ภายใน คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในดวงจิต โดยไม่ผ่านประสาทสัมผัสใดๆ เป็นต้น

2. อนุমানประมาณ คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นต้น

3. ศัพท์ประมาณ คือ พระดำรัสของพระพุทธเจ้าและคำพูดของพระอริยสาวกที่พระองค์ตรัสรับรองคำพูดนั้นเท่านั้น⁶⁵

⁶⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 570.

⁶⁵รศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ, ปรัชญาอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2547), หน้า 60-62.

การเรียนรู้แบบพุทธศาสนามือถือประกอบ 5 ประการ คือ

1) การฟังเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างปฏิเสธไม่ได้ หมายถึงการฟังด้วยความตั้งใจความสนใจฟังพร้อมด้วยกำหนดข้อที่ควรกำหนดการฟังอย่างนี้เรียกว่าการฟังโดยเคารพการฟังย่อมมีความสำคัญต่อการศึกษาอยู่เสมอเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้ประสบการณ์เปรียบเสมือนการเปิดฝาภาชนะรับน้ำยามฝนตก (สุตมยปัญญา)

2) การจำได้ หมายถึงการฟังแล้วจำได้ การอ่านแล้วจำได้หรือการเขียนแล้วจำได้ การทำเครื่องหมายต่างๆเพื่อช่วยความจำอยู่ในข้อนี้ (สัญญา) หมายถึงความสามารถในการรับรู้เรื่องต่างๆที่ผ่านมาจากประสบการณ์ไว้ได้เหมือนภาชนะที่เปิดฝารับน้ำไว้นั้น

3) การสาธยาย หมายถึงการอ่านทบทวนบ่อยๆการพูดถึงเนื้อหาวินิจฉัยบ่อยๆการบรรยายเรื่องนั้นบ่อยๆหรือตั้งปัญหาและทำการตอบปัญหานั้นด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมายถึงการท่องจำโดยตรงเป็นต้น

4) การเพ่งพินิจด้วยใจ หมายถึงการเอาใจใส่ติดตามพินิจจนความรู้ปรากฏที่ใจหรือเห็นความรู้ด้วยใจเกิดความสามารถในการหัดบตาเห็นเนื้อหาวินิจฉัยเป็นข้อเป็นตอนผู้ศึกษาสามารถฝึกได้ด้วยตนเองเป็นต้น(ภาวนา)

5) เทงทะลุเข้าถึงความถูกต้องด้วยทักษะเข้าถึงความรู้ด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง เป็นการแน่วแน่ในตนเองว่าจะอะไรถูกต้องจะชักนำให้เข้าใจผิดไปทางอื่นไม่ได้⁶⁶

วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม ให้ความหมายที่สอดคล้องว่า “การรับรู้กับการเรียนรู้ นั้นสิ่งใด เกิดก่อน เกิดหลัง แต่ที่แน่นอนที่สุดทั้งสองอย่างต่างอาศัยกันและกัน ในการเรียนรู้ คือการสัมผัสที่มีความหมาย (Sensation) การรับรู้จะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่ออวัยวะหรือเครื่องมือในการรับรู้ นั้นสมบูรณ์ดีและสำคัญที่สุด คือ การรับรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมหรือความชัดเจนที่เคยมีมาก่อน ถ้าไม่มีความรู้เดิมแล้ว ก็จะไม่มีการรับรู้จะเป็นเพียงอาการที่อวัยวะสัมผัสกระทบสิ่งเร้าเท่านั้น

กระบวนการของการรับรู้ประกอบด้วย 4 อย่าง คือ

- 1) การสัมผัส หรืออาการสัมผัส
- 2) ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าที่มาเร้า
- 3) การแปลความหมายจากการสัมผัส
- 4) การใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเพิ่มแปลความหมาย⁶⁷

⁶⁶วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, จิตวิทยาพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 3, (นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544), หน้า 112-113.

⁶⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

ลัดดา กิติวิภาต ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจ “หมายถึงความเชื่อการรับรู้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสิ่งของหรือบุคคลหรือสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม”⁶⁸

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจว่า “เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ การจำ ข้อเท็จจริงต่างๆรวมทั้งการพัฒนาความสามารถทักษะทางปัญญาการใช้วิจารณ์ญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ ในระดับต่างๆดังนี้

1) ความรู้ คือ พฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ นี้ก็ได้โดยการมองเห็น การได้ยิน ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริงเป็นต้น

2) ความเข้าใจ คือการที่บุคคลได้มีประสบการณ์กับข่าวสารหนึ่งๆโดยการฟัง การอ่าน หรือการเขียนเป็นต้น

3) การประยุกต์หรือการนำความรู้ไปใช้ คือการนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหา

4) การวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาและมองเห็นได้ด้วยความสัมพันธ์เป็นต้น

5) การสังเคราะห์ คือ ความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อยหลายๆส่วนมารวมกันเป็นส่วนรวม

6) การประเมินผล คือ การเกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่างๆจะต้องใช้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบในการประเมิน”⁶⁹

ประเภทของความรู้

ชม ภูมิภาค ให้ความหมายประเภทความรู้ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ คือ การจดจำสิ่งต่างๆอย่าง โดดเดี่ยวเป็นการเชื่อมโยงสัญลักษณ์กับสิ่งที่เป็นรูปธรรมเป็นต้น

2) ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ คือ ความรู้เกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ของศัพท์ต่างๆเป็นข้อความหรือศัพท์ทางเทคนิค

3) ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ คือ ความรู้เกี่ยวกับชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์เวลา

4) ความรู้เกี่ยวกับวิธีทางในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เช่น ความรู้ในการจัดระเบียบ การศึกษาการวิจารณ์ วิธีการสืบสวน

⁶⁸ ลัดดา กิติวิภาต, ทักษะคิดทางสังคมเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532), หน้า 4.

⁶⁹ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทักษะคิด : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, อ่างแล้ว, หน้า 10-11.

5) ความรู้ในระเบียบแบบแผนของกลุ่ม คือ สิ่งที่กำหนดเอาไว้โดยอาศัยข้อตกลงของกลุ่มของวงอาชีพ

6) ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มหรือเหตุการณ์ตามลำดับต่อเนื่องเป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ

7) ความรู้เกี่ยวกับการจัดแยกประเภท

8) ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์

9) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ คือ ความรู้เกี่ยวกับทางวิทยาศาสตร์

10) ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของวิชาการต่างๆด้านใดด้านหนึ่งเป็นต้น⁷⁰

2.4 แนวคิดข้อมูลพื้นฐานตำบลท่าพระ

ประวัติความเป็นมาของตำบลท่าพระ ขึ้นอยู่กับอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีระบบการปกครองแยกออกเป็น 2 ส่วนคือเขตปกครองของเทศบาลและเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลดังมีรายละเอียดโดยสังเขปต่อไปนี้

2.4.1 เทศบาลตำบลท่าพระ

เดิมจัดตั้งเป็นสุขาภิบาลท่าพระ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2505 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 79 ตอนที่ 111 ลงวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2505 และได้เปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็น เทศบาลตำบลท่าพระ ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาล เป็นเทศบาลตำบล พ.ศ. 2542 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ก วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีผลตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา เทศบาลตำบลท่าพระ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 438 หมู่ที่ 18 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ห่างจากที่ตั้งจังหวัดประมาณ 12 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 มีพื้นที่ประมาณ 8 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 5,000 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ 10 ชุมชน มีประชากรในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ จำนวน 6,132 คน แยกเป็นชาย 2,941 คน หญิง 3,191 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,014 หลังคาเรือน (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547)

ชุมชน เทศบาลท่าพระ ประกอบด้วย 10 ชุมชน คือ

- 1) ชุมชนหนองปลาแซง 1 หมู่ที่ 1, 2) ชุมชนหนองปลาแซง 2 หมู่ที่ 1

⁷⁰ชม ภูมิภาค, จิตวิทยาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 193-194.

- 3) ชุมชนท่าพระนาวี 1 หมู่ที่ 6, 4) ชุมชนท่าพระนาวี 2 หมู่ที่ 6
 5) ชุมชนหนองบัวดีหมี 1 หมู่ที่ 7, 6) ชุมชนหนองบัวดีหมี 2 หมู่ที่ 11
 7) ชุมชนหนองบัวดีหมี 3 หมู่ที่ 18, 8) ชุมชนหนองบัวดีหมี 4 หมู่ที่ 20
 9) ชุมชนตลาดท่าพระ หมู่ที่ 10, 10) ชุมชนสามัคคี หมู่ที่ 13

จำนวนประชากรแฝงประมาณ 2,000 คน

ความหนาแน่นของประชากร 1,149.13 คน/ ตารางกิโลเมตร

จำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมประมาณ 3,800 คน

จำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ 1,500 คน

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพระนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่โดยมีศาสนสถานที่จะใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธี และศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ดังนี้

- 1) วัดศิริมงคล ตั้งอยู่บริเวณบ้านหนองปลาแจ้ง
- 2) วัดเทพบูรณาราม ตั้งอยู่บริเวณบ้านหนองบัวดีหมี
- 3) วัดท่าพระหงษ์เทศประดิษฐ์ ตั้งอยู่บริเวณบ้านตลาดท่าพระ
- 4) วัดท่าพระนาวี ตั้งอยู่บริเวณบ้านท่าพระนาวี
- 5) ศาลเจ้าท่าพระ ตั้งอยู่บริเวณบ้านตลาดท่าพระ

ผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ผู้นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด¹⁾

2.4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ

- 1) ที่ตั้ง ทิศเหนือ จรดตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 2) ทิศใต้ จรดตำบลบ้านแฮด กิ่งอำเภอเมืองบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น
- 3) ทิศตะวันออก จรดตำบลคอนหัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- 4) ทิศตะวันตก จรดตำบลคอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

เนื้อที่ประมาณ 33.3 ตารางกิโลเมตร หรือมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 20,812.5 ไร่ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระมีจำนวนหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 16 ชุมชน ดังนี้

- 1) หมู่ที่ 2 บ้านหนองโชัย, 2) หมู่ที่ 3 บ้านสวนมอน, 3) หมู่ที่ 4 บ้านหนองไคร่นุ่น
- 4) หมู่ที่ 5 บ้านวังหิน, 5) หมู่ที่ 8 บ้านหนองแวง, 6) หมู่ที่ 9 บ้านห้วยเตย 7) หมู่ที่ 12

¹⁾เทศบาลตำบลท่าพระ, (ต.ท่าพระ, อ.เมือง, จ.ขอนแก่น, 2547), หน้า 2-10. (อัดสำเนา).

บ้านหนองแวง, 8) หมู่ที่ 14 บ้านหนองนิคม 9) หมู่ที่ 15 บ้านราชการ 10) หมู่ที่ 16 บ้านห้วยเตย
11) หมู่ที่ 17 บ้านหนองแวง 12) หมู่ที่ 19 บ้านหนองไช่, 13) หมู่ที่ 21 บ้านหนองแวง 14) หมู่ที่
7 บ้านหนองบัวดีหมี 15) หมู่ที่ 11 บ้านหนองบัวดีหมี 16) หมู่ที่ 18 บ้านหนองบัวดีหมี

ประชากรทั้งสิ้น 9,735 คน จำนวน 2,517 ครัวเรือน แยกเป็น ชาย 4,852 คน หญิง 4,883 คน
มีความหนาแน่นเฉลี่ย 291 คน /ตารางกิโลเมตร

การประกอบอาชีพจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านการประกอบอาชีพของ
ประชาชนมีดังต่อไปนี้

ทำนา / ทำไร่ 1.588 ครัวเรือน คิดเป็น 63.1 %

รับจ้างทั่วไป 802 ครัวเรือน คิดเป็น 31.85 %

อื่นๆ 127 ครัวเรือน คิดเป็น 5.05 %

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด / สำนักสงฆ์ 8 แห่ง คือ 1) วัดภูมิหลักฐาน บ้านหนองแวง

2) วัดป่าสุทธาราม บ้านห้วยเตย, 3) วัดโนนสูง บ้านห้วยเตย

4) วัดโพธิ์ศรี บ้านหนองไช่, 5) วัดสุทธิสังวร บ้านสวนม่อน

6) วัดสมัคคาราม บ้านหนองไคร่นุ่น, 7) วัดถาวร บ้านวังหิน

8) สำนักสงฆ์แสงศรีนิคม บ้านหนองนิคม⁷²

2.5 แนวความคิดพื้นฐานของชาวอีสาน

ชาวอีสานได้จัดระบบความสัมพันธ์พื้นฐานของชาวบ้าน เป็น “ คุ่มบ้าน ” ผู้อยู่ภายใต้คุ่ม
บ้านเดียวกัน ประกอบด้วยคนที่เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกัน หรือร่วมเผ่าเดียวกันมาก่อนแล้ว
อพยพโยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ด้วยกัน ผู้อาวุโสที่สุดแห่งสายตระกูลที่ผู้คนในคุ่มบ้านเคารพนับ
ถือก็จะถูกยกขึ้นเป็น “ เจ้าโคตร ” ในขณะเดียวกันในบรรดาผู้คนแห่งคุ่มเดียวกัน ผู้ใดมีความรู้
ความชำนาญ มีภูมิปัญญาเฉพาะทางก็ได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องเป็นผู้นำทางด้านต่างๆ ที่
สำคัญ คือ “ เจ้าบ้าน ” ที่เป็นผู้มีภูมิปัญญารอบรู้เรื่อง ชีวิตสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ผ่านร้อนผ่าน
หนาวมากพอเมื่อได้รับการยกขึ้นเป็น เจ้าบ้านก็จะปกครองลูกบ้าน โดยมีกลุ่มหรือสภาผู้เฒ่าให้
คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือโดยใช้หลักคุณธรรม ส่วนผู้มีภูมิปัญญาที่มีความชำนาญเฉพาะทางนั้น
จะมีอยู่หลายคน สุดแต่แต่ความถนัดเฉพาะตนได้แก่ หมอธรรม หมอยา หมอส่อง หมอผีฟ้า หมอ

⁷²องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ, (ด.ท่าพระ, อ.เมือง, จ.ขอนแก่น, 2547), หน้า 1-20.
(อัครา).

แกน หมอลำ ในการดำเนินชีวิต คนในชุมชนต้องพึ่งพาผู้ที่เป็น “หมอ” เหล่านี้ ซึ่งล้วนเป็นผู้มี ภูมิปัญญาลักษณะต่างๆกัน ตามคติธรรมดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านอีสานในระดับหมู่บ้านจะจัดระบบความสัมพันธ์ของคนให้มีผู้นำชาวบ้านสองแบบ คือ ผู้นำโดย “อาวโส” ตามระบบเครือญาติกับผู้นำตามลักษณะ “ภูมิปัญญา” ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะคนและระบบที่มีการพึ่งพากันเองในคุ้มบ้านหรือระหว่างคุ้มบ้านใกล้เคียง หมู่บ้านอีสาน จึงสามารถพึ่งพาตนเองและตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้ตลอดมาในการดำรงอยู่ แม้จะมีความผันผวนเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เหมือนที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านทั่วไปในเมืองไทยและทุกภูมิภาค

ดังนั้น ชาวอีสานมีระบบการสืบสานวัฒนธรรมและกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์และความรู้สั่งสมของบรรพบุรุษที่น่าสนใจและมีคุณค่ายิ่งคือ การจารึกเรื่องราวต่างๆ ลงไว้ในบนใบลาน ที่รู้จักกันทั่วไปว่า “หนังสือก้อม” (หมายถึงคลังความรู้และภูมิปัญญาสั่งสมของชาวอีสาน) ในการจารึก เรื่องราวต่างๆ จะนิยมใช้ อักษรธรรม สำหรับเรื่องศักดิ์สิทธิ์ บทสวดมนต์ ในพิธีกรรมและคาถาอาคมและจะใช้อักษรไทยอีสานผสมคำบาลีสันสกฤต ลักษณะคำประพันธ์เท่าที่พบ มีอยู่ 4 ประเภท คือ กาพย์ โคลง ร่ายยาว และร้อยแก้วในการศึกษาสาระสำคัญและวิเคราะห์จำแนกหนังสือก้อมไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1) เกี่ยวกับจารีตประเพณี เช่น ฮิตสิบสอง ฮิตเค้า-กองเขย เพื่อให้เข้าใจภาพชีวิตที่มีความเคลื่อนไหวตามจารีตอีสานของกลุ่ม ไทย-ลาว คือ ฮิตสิบสอง ขออ้างอิงคำบอกเล่าของพ่อจารย์บัวศรีศรีสูงปราชญ์ชาวบ้านแห่งบ้านดงเค็ง จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้บรรยายไว้ในหัวข้อ “ทิศทางหมู่บ้านอีสาน” ดังนี้

วัฒนธรรมของคนอีสาน เป็นวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมั่นว่า คีที่สุคสำหรับคนอีสานเรา ในแคว้นสุวรรณภูมิ เป็นวัฒนธรรมของคนอีสาน สร้างคนให้เป็นคน สร้างคนให้ละจากความโลภ ความโกรธ ความหลงให้คนทำความดี เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ต่อกันและกัน มีฮิตมีคองอยู่ เรียกว่า ฮิตสิบสอง ฮิตบ้านคองเมือง ฮิตพ่อคองแม่ ฮิตเหล่าคองเขย ฮิตสิบสอง ของอีสานว่าไว้ ตามลักษณะสิบสองเดือน แต่ละเดือนมีประเพณีของมันอยู่ กฎเกณฑ์กติกาสังคมอีสานวางไว้แต่สังคมบรรพบุรุษมาแล้วสาระสำคัญ และเจตจำนง ที่มีอยู่ใน ฮิตสิบสอง ได้ตรวจสอบเนื้อความกับจารึกในหนังสือก้อม ที่มีผู้รวบรวมไว้ วิธีชีวิตของคนอีสานเกี่ยวข้องกับการทำบุญ ถือศีล กินทาน ตามเดือนของแต่ละเดือน ตลอดปี โดยไม่มีว่างเว้นเลย เช่น

- เดือนอ้าย (ธันวาคม) ทำพิธีบุญเข้ากรรมเป็นช่วงเวลาพระสงฆ์เข้าบวสากรรม (อยู่ชดใช้กรรม) ซึ่งเป็นพิธีสำหรับพระภิกษุเพื่อให้บริสุทธิ์จากอาบัติสังฆาติเสส (อาบัติหนักรองจากปาราชิก) ในเดือนเดียวกันนี้ ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัด

นอกจากพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ก็เป็นเวลาที่ยาวในนาสุกพร้อมจะเก็บเกี่ยวได้ จึงมีการลงแขกเกี่ยวข้าวกัน และทำปลาร้า ปลาแดก เก็บไว้เป็นเสบียงตลอดปีด้วย

- เดือนยี่ (มกราคม) ทำพิธีบุญอุณถาน โดยนิมนต์พระไปเทศน์ที่ลานข้าวของหมู่บ้านและทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ ประพรมน้ำมนต์แก่ลานข้าวและต้นข้าวที่นาให้เป็นสิริมงคล เมื่อเกี่ยวข้าวเอาขึ้นยุ้งฉางแล้วก็ทำพิธี “สูขวัญข้าว” และดักข้าวเปลือกจากยุ้งเป็นปฐมฤกษ์เพื่อเอาไปถวายพระที่วัด ก่อนจะกินกันไป

- เดือนสาม (กุมภาพันธ์) พิธีบุญข้าวจีและวันเพ็ญเดือนสาม ก็เป็นวันมาฆบูชานอกจากทำพิธีบุญข้าวจีถวายพระแล้วก็มี การลงขันผลผลิตกันไว้ที่วัดซึ่งเรียกว่า พิธีบุญประทายข้าวเปลือก

- เดือนสี่ (มีนาคม) พิธีบุญเขาส (พระเวสสันดร) คือ พิธีเทศน์มหาชาติ ชาวบ้านก็จัดข้าวปลาอาหาร ไปทำบุญแล้วร่วมกันฟังเทศน์มหาชาติถือกันว่าใคร ฟังเทศน์มหาชาติครบสิบสามกัณฑ์ ในวันเดียวกันจะได้ไปเกิดในสมัยพระศรีอาริยมตไตรย อันเป็นยุคอุดมสุขพร้อมทั้งอุทิศส่วนกุศล ให้ปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับ และจัดขบวนเงินเลี้ยงญาติมิตร

- เดือนห้า (เมษายน) พิธีสงกรานต์ ชาวบ้านสงฆ์น้ำพระพุทธรูปและไปกราบไหว้ระลึกคุณพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและอุทิศส่วนกุศลให้บรรพชน

- เดือนหก (พฤษภาคม) ฤดูฝนเริ่มแล้วและวันเพ็ญเดือนหก ก็เป็นวันวิสาขบูชาชาวบ้านจึงทำบุญระลึกถึงพระพุทธเจ้าพร้อมกันนั้น ก็มีพิธีบุญบั้งไฟเพื่อบูชาแถนและขอฝนให้ตกตามฤดูกาลให้มีความอุดมสมบูรณ์เมื่อเริ่มต้นฤดูกาล ทำนาทำไร่

- เดือนเจ็ด (มิถุนายน) พิธีบุญ ซ้ำชะ (บุญชำระ) หรือที่เรียกว่าบุญเบิกบ้านชาวบ้านจะพร้อมใจกันปักกวาดทำความสะอาดเรือนคุ่มบ้านและข้าวของเครื่องใช้ให้เรียบร้อยไม่สกปรกรุงรังแล้วจึงทำบุญและประกอบพิธีชำระและป้องกันเสนียดจัญไร ในหมู่บ้านนอกจากพิธีสงฆ์และถวายสังฆทานแล้ว ก็มีพิธีสวดคาถาไล่ผี ปัดรังควานปัดเป่าความชั่วร้าย แล้วรดน้ำมนต์ทั่วหมู่บ้าน จากนั้น ก็เตรียมตักกล้าเสกนา ไถหว่าน และทำไร่กัน

- เดือนแปด (กรกฎาคม) พิธีบุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะแห่เทียนพรรษา ไปวัด และเอาผ้าอาบนำฝนถวายพระ และหมั่นไปฟังเทศน์ฟังธรรมตลอดพรรษา

- เดือนเก้า (สิงหาคม) พิธีบุญข้าวประดับดินเป็นพิธีรำลึกถึงคุณแผ่นดินที่มนุษย์ได้อาศัยทำมาหาเลี้ยงชีพเมื่อทำบุญที่วัดแล้วก็จัดข้าวปลาอาหารไปฝังให้แก่ดินปัจจุบันบางหมู่บ้านดัดแปลงมาเป็นการใส่ปุ๋ยบำรุงไร่นาอีกนัยหนึ่งอธิบายว่าเป็นการทำบุญให้ญาติผู้ล่วงลับเนื่องจากเชื่อว่าในเดือนเก้าคนตายได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวข้าวประดับดินทำ ในวันแรมสิบสี่ค่ำ เดือนเก้า

- เดือนสิบ (กันยายน) พิธีบุญข้าวสาก ถึงวันเพ็ญกลางเดือนสิบชาวบ้านจะนำข้าวฉลากหรือห่อข้าวใหญ่ ไปถวายพระสงฆ์ อุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และนำห่อข้าวน้อยไปแขวนไว้ตามต้นไม้ตามเสาหรือเจดีย์ แล้วตีกลองตีโป่งบอกสัญญาณให้ ผีญาติพี่น้อง รุกขเทวดาและเปรตมารับเอาข้าวห่อนั้น ด้วยถือว่าเป็นการส่งเปรตและผู้ล่วงลับที่ออกมาเที่ยว ในเดือนเก้าให้กลับไปสู่แดนของตน ในเดือนสิบ

- เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) พิธีบุญออกพรรษาวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ดตอนเช้าชาวบ้านไปทำบุญที่วัดตกเย็นชาวบ้านเอาดอกไม้ธูปเทียน ไปบูชาพระและถวายผ้าบังสุกุล มีการตักบาตรเทโวที่วัด กวนข้าวทิพย์ กรอกน้ำมัน ปั่นฝ้าย การกวนข้าวทิพย์ต้องให้หญิงสาวพรหมจารีช่วยกันกวน

- เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) พิธีทำบุญอุทิศจากวันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ด ถึงวันเพ็ญเดือนสิบสอง ชาวบ้านจะมีพิธีทอดกฐินที่วัดเหมือนที่ทำกันทั่วประเทศบางแห่งที่อยู่ใกล้แม่น้ำลำคลองก็จะมีการเล่นเรือหรือแข่งเรือการไหลเรือไฟและลอยกระทงกันในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ข้าวตั้งท้องและเปลี่ยนเป็นเมล็ดข้าวแล้วก่อนจะสุกเต็มที่จะเก็บมาทำข้าวเม่าไว้ถวายพระและเอาไว้กินกันจึงเรียกพิธีช่วงนี้อีกชื่อหนึ่งว่า บุญข้าวเม่า

2) เกี่ยวกับลัทธิความเชื่อและพิธีกรรม เช่น คาถา บทสวดมนต์ สวดปาฏิโมกข์ ทำขวัญ สะเดาะเคราะห์ ฯลฯ

3) เกี่ยวกับการปกครอง เช่น กฎหมาย คำสอน ฯลฯ

4) เกี่ยวกับเศรษฐกิจ เช่น การปลูกข้าว แรกไรแรกนา ฯลฯ

5) เกี่ยวกับการรักษาโรค ตำรายา คาถาเสกเป่า ฯลฯ

6) เกี่ยวกับความรัก เช่น ผญา คำสารรัก สิบสุญ สุดที่คิด สุดที่อ่าว ฯลฯ

7) นิทาน เช่น เวสสันดรคำกลอน นิทานต่างๆ

8) วิทยาการอื่นๆ เช่น เลขคณิต กลอนเทศนา สูตรลูกคิดกาพย์เวียงจันทร์ ฯลฯ

ความรู้และภูมิปัญญาที่บันทึกไว้เป็นหนังสือมีอยู่มากมายหลายหลากแต่จะคัดมาเพียงบางเรื่องบางตอนมาแสดงไว้เพื่อสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของคนอีสานที่ได้สั่งสมสืบสานไว้พอให้เห็นเค้ารอยดังนี้

2.5.1 ทักษะเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรม

มีหนังสือก้อมเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้สืบค้น 11 เรื่อง คือ ขอดคำสอน คำถวายทาน คำภาวนา ประกาศเทวดา โคลงผีหลวง โคลงช้างแก้ว โคลงใจเป็นใจตาย โคลงวันจม โคลงวันฟู พิดานเมือง และคาถาต่างๆ

โดยสรุป ทักษะและความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาจากหนังสือก้อมทั้ง 11 ฉบับนี้ มีข้อความบันทึกถึงความเชื่อในพุทธศาสนา เช่น เชื่อผลของกรรมทำกรรมดีย่อมได้รับผลดีทำกรรมชั่วย่อม

ได้รับผลกระทบชั่ว ธรรมดากรรมชั่วหรือบุญบาปนั้นมีผลต่อการเวียนว่ายตายเกิด เพื่อผลแห่งกรรมดี ให้สร้างบุญกุศลตามบุญกิริยาวัตถุ คือ การให้ทานรักษาศีลและเจริญภาวนาจึงมีการบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษา เผยแผ่คำสอนและปฏิบัติตนเพื่อเป็นเนื่อานบุญสืบมาในศาสนามีความเชื่อรองลงมาคือ เชื่อในศาสนาพราหมณ์ เช่น บทบันทึกประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้พ้นจากเคราะห์ร้าย เป็นสิริมงคลและบางครั้งประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความขลังมีการกำหนดพิธีกรรมเกี่ยวกับบทร่ายคาถาอาคมบทธวดพิธีกรรมและกำหนดฤกษ์ยามต่างๆ

2.5.2 ความรู้ วัตรปฏิบัติและพิธีกรรมตามปฏิทินในรอบปี

การที่สังคมอีสานยังคงรูปแบบและสาระของสังคมประเพณี ที่สืบทอดกันมานานหลายชั่วคนได้เด่นชัดกว่าสังคมในภูมิภาคอื่นๆ ก็เพราะคนอีสาน โดยเฉพาะกลุ่มไท-ลาวยังยึดมั่นอยู่กับการประกอบพิธีกรรม และการมีวัตรปฏิบัติตามธรรมเนียม ที่กำหนดไว้เป็น“ฮิตสิบสอง” ซึ่งในที่นี้เรียกว่า “พิธีกรรมตามปฏิทิน” กล่าวโดยสรุปหนังสือก้อมเป็นทางหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของคนอีสานกลุ่มไท-ลาว โดยการรวบรวมและสืบอายุ ความรู้ ความคิดความเชื่อและข้อวัตรปฏิบัติในชีวิตของชาวอีสานที่ได้ทำสืบทอดกันมาในระดับชาวบ้านนับได้ว่าเป็นการสร้าง “คลังความรู้” และสร้าง “เอกสารอ้างอิง” เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม ที่ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของอันถือได้ว่าเป็นการให้การศึกษาอบรมที่มีคุณค่ายิ่งวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อของคนอีสานได้เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย การศึกษาสมัยใหม่เข้าไป มีส่วนในการครอบงำและลดความสำคัญ ทางภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน โดยเฉพาะ ความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ และวิธีการเรียนรู้ของคนอีสานรุ่นหลังๆ แต่คุณค่าของหนังสือก้อม ก็ยังคงอยู่ ทว่าลคบทบาทลงทุกที สำหรับชีวิตสมัยใหม่ การเข้าถึงความหมายและคุณค่าของสาระ ที่บันทึกสืบทอดไว้ย่อมนำไปสู่การเข้าใจลักษณะภูมิปัญญาของชาวอีสานกลุ่มไท-ลาว ที่สั่งสมไว้และทำความเข้าใจต่อเนื่องทางวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น⁷³

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รศ.ร.ต.อนุกุล กลังบุญครอง ได้ศึกษาทัศนคติของชาวชนบทอีสานต่อการทำบุญ พบว่า “ชาวชนบทอีสานได้ทำบุญกัน อยู่เป็นประจำทุกเดือนในรอบ 1 ปี ซึ่งเป็นการทำบุญตามจารีตประเพณีซึ่งชาวอีสาน เรียกว่า ทำบุญตามฮิตสิบสองและนอกจากนี้ ชาวชนบทอีสานได้ทำบุญตามทางสังคมนิยมอีก เช่น การบวชนาค ทำบุญผ้าป่า ทำบุญตักบาตรเป็นประจำวันและอื่นๆเป็นและพบว่า พวกเขามีความมุ่งหวังหรือทัศนนะว่า จะได้รับสิ่งตอบแทน จากการทำบุญอยู่ 4 ประการ

⁷³ ศ.ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง, ภูมิปัญญาอีสาน, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, 2544), หน้า 47-62.

ด้วยกัน คือ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางจิตใจและในกาลอนาคตและการทำบุญก็ เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทั้งชาตินี้และชาติหน้าเพื่อประโยชน์ของพวกเขาเองและบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและกันที่วายชนม์ไปแล้ว”⁷⁴

บุญหนา จิมาลัง ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนชาวพุทธในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 รายหน่วย ที่ใช้ในการวิเคราะห์ เป็นระดับปัจเจกบุคคล ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้ต่อเดือนการตีความหมายของการทำบุญแหล่งซัดเกล้าทางสังคม ทักษะต่อบทบาทพระสงฆ์ความคาดหวัง จากการทำบุญ ค่านิยมเชิงศีลธรรมและค่านิยมเชิงบริโภคนิยมโดยเครื่องมือ ที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ จำนวนหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ด้วยสถิติไคสแควร์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน เป็นต้น

ผลการศึกษา พบว่า “ชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ส่วนมากมีพฤติกรรมกรรมการทำบุญในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 71.9 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เรื่องการให้ทานกลุ่มตัวอย่าง ชาวพุทธส่วนมากร้อยละ 61.7 ให้ทานในระดับปานกลาง เรื่องการรักษาศีลส่วนมากร้อยละ 42.1 รักษาศีล ในระดับมากและเรื่องฝึกภาวนา ส่วนมากร้อยละ 51.5 ฝึกภาวนา ในระดับน้อย”⁷⁵

นัยนา เกิดวิชัย ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่องบุญกับนิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัย พบว่า “ความคิดเรื่องวิธีทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุอันได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา เป็นความคิดที่มีฐานที่มาของความคิดจากมัชฌิมาปฎิปปทา เช่นเดียวกับความคิด เรื่องวิธีปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงนิพพาน อันได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น เพราะฉะนั้น ความคิดเรื่อง การทำบุญและการให้ผลของบุญนี้ ในที่สุดแล้วจึงเป็นความคิดที่ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นไป เพื่อความคิดเรื่อง นิพพาน จึงสรุปได้ว่า ความคิดเรื่องบุญกับนิพพาน

⁷⁴รศ.ร.ต.อนุกุล คลังบุญครอง, “ทัศนคติของชาวชนบทอีสานต่อการทำบุญ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2531, 124 หน้า.

⁷⁵บุญหนา จิมาลัง, “พฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2545, 91 หน้า.

ความสัมพันธ์ที่ประสานสอดคล้องกลมกลืนกันไม่มีความคิดใด ที่แยกอยู่ลอยๆ หรืออยู่อย่างขัดแย้งกันแต่เป็นความคิดที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างดีที่สุดในระบบพุทธปรัชญาเถรวาท”⁷⁶

พระมหาสุชิน สุชีโว(สมบุรณ์สุข) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักการสงเคราะห์ญาติในพุทธศาสนาเถรวาทโดยเน้นการวิจัยทางเอกสาร ผลการศึกษา พบว่า “หลักการสงเคราะห์ญาติในทางพุทธศาสนานั้นจำแนกเป็น 2 ประการ คือ

- 1) การสงเคราะห์ด้วยอามิส
- 2) และการสงเคราะห์ด้วยธรรมะบรรดากการสงเคราะห์ทั้งสองนั้นการสงเคราะห์ด้วยธรรมะถือว่า มีคุณค่าสูงสุด”⁷⁷

พระมหาสรพสิทธิ์ เนตต์วโธ (เนตรวงศ์) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องการบูชาในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยวิเคราะห์จากตำราข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาผลการศึกษา พบว่า “การบูชาในพุทธปรัชญาเถรวาทมีระเบียบการปฏิบัติอยู่ 2 ประการคือ

- 1) ด้วยอามิส คือ การให้วัตถุสิ่งของ ปัจจัย 4 เพื่อเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์แก่กันในสังคมโดยไม่เลื้อกชั้นวรรณะที่สมควรตามฐานะ
- 2) ด้วยการปฏิบัติตามครรลองทำนองคลองธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามรวมไปถึงคำแนะนำอบรมพร้าสอนซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ให้ผู้นุชนได้ถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ”⁷⁸

วาสนา นามวงศ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า “พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเข้าไปทำบุญ รักษาศีล ปฏิบัติธรรมกันเป็นกลุ่มใหญ่ในช่วง เข้าพรรษา ทุกวันพระ โดยมีการกำหนดเวลาเป็น 1 คืน 2 วัน หรือ 2 คืน 3 วัน

⁷⁶นัยนา เกิดวิชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่องบุญกับนิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2539, 120 หน้า.

⁷⁷พระมหาสุชิน สุชีโว, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักการสงเคราะห์ญาติในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย), 2546, 140 หน้า.

⁷⁸พระมหาสรพสิทธิ์ เนตต์วโธ, “ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักการสงเคราะห์ญาติในพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2547, 141 หน้า.

มีจำนวนของผู้เข้าร่วมกันรักษาศีลที่วัดป่าโดยเฉลี่ย 100 ถึง 200 คนในการรักษาศีลพุทธศาสนิกชน จะแต่งกายด้วยชุดสีขาวเป็นส่วนใหญ่ มีการรักษาศีล 5 – 8 แต่ละคนจะรับศีลและรักษาศีลต่างกัน บางคนรับแค่ศีล 5 บางคนรับศีล 8 ตลอดการรักษาศีล พุทธศาสนิกชนจะรับประทานอาหารเพียงมี้อเดียว เท่านั้น เป็นต้น”⁷⁹

สรุปว่า ผลการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ทาน ในพระพุทธานุชาตนา พบว่า มีความหมายที่แยกออกได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ คือ

- 1) มีความหมายถึง การให้ การแบ่งปัน การแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในรูปแบบวัตถุ คือ ปัจจัย 4 อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย เป็นต้นซึ่งเรียกกันว่า อามิสทาน
- 2) มีความหมายถึง การให้ในด้านการสอนหรือ การให้ความรู้ความเข้าใจตลอดถึงการแสดงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ได้รับหรือผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเรียกกันว่า ธรรมทาน
- 3) มีความหมายถึง การให้อภัยต่อกันโดยมีการรักษาศีลและความเมตตา เป็นพื้นฐานของจิตใจโดยการละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกันไม่ว่า ชาติใดภาษาใด เพื่อประโยชน์สุขและความสงบของโลกเป็นที่ตั้ง ซึ่ง เรียกกันว่า อภัยทาน

จากการที่ศึกษา เอกสารและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญของ คำว่า ทาน ในพระพุทธานุชาตนาเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ 3 องค์ประกอบซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรที่ที่จะศึกษา ดังนี้

1. อามิสทานหมายถึง การให้ การแบ่งปันสิ่งของในรูปปัจจัย 4
 - 1) อาหารต่างๆไป
 - 2) บริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์
 - 3) เครื่องนุ่งห่ม
 - 4) ยารักษาโรค
 - 5) ที่อยู่อาศัย
 - 6) การให้ทานตามประเพณี
2. ธรรมทาน หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ ตามหลักธรรมคำสั่งสอนทาง

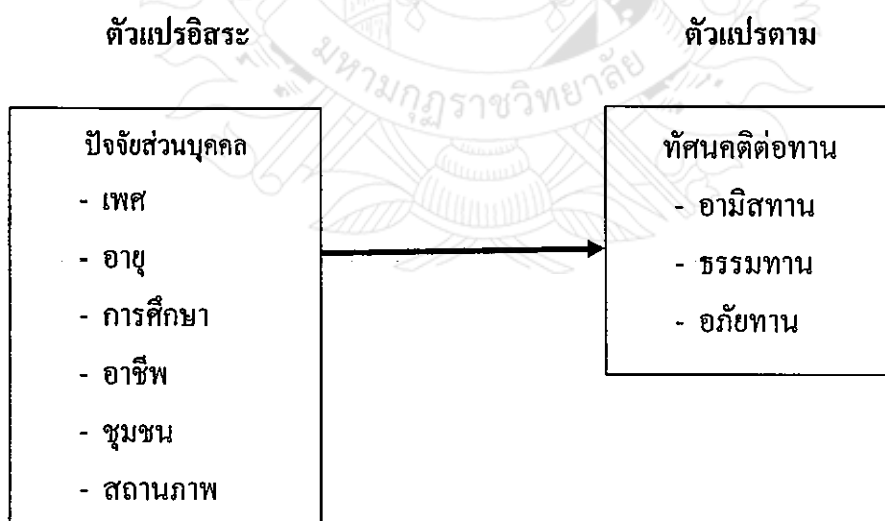
พระพุทธศาสนา

⁷⁹วาสนา นามวงศ์, “พฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2548, 93 หน้า.

- 1) สอนน้องๆ ให้ประพาศิตีตามกฎระเบียบต่างๆไป
 - 2) แนะนำเพื่อนในทางที่ดี
 - 3) อบรมชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน
 - 4) สอนลูกให้เป็นคนดี ขยันศึกษาเล่าเรียนเพื่อเป็นที่พึ่งของทุกคน
 - 5) เป็นผู้นำชุมชนในพิธีการสาธารณะต่างๆ
 - 6) แนะนำให้รู้จักการพึ่งธรรมชาติและปฏิบัติธรรม
3. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัย ทั้งทางกาย วาจา และใจ
- 1) ปลดปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆที่ตัวเองเกี่ยวข้อง
 - 2) ไม่เคยทำร้ายสัตว์ในโอกาสที่ตนทำได้
 - 3) เคยเห็นเขตอภัยทานในที่ต่างๆเสมอ
 - 4) ชอบเลี้ยงสัตว์แต่ไม่เคยฆ่ารับประทาน
 - 5) ชอบให้อภัยในความผิดพลาดของคนอื่นเสมอๆ
 - 6) การบริจาคทานในการ ได้ชีวิตสัตว์

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework) ในครั้งนี้ ดังนี้

แผนภูมิ ก. รูปกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อ ศึกษาทัศนคติ เรื่องทาน ของประชาชนตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

3.1.2 ตัวแปรที่ทำการศึกษา

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 การประเมินผลทัศนคติ

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ

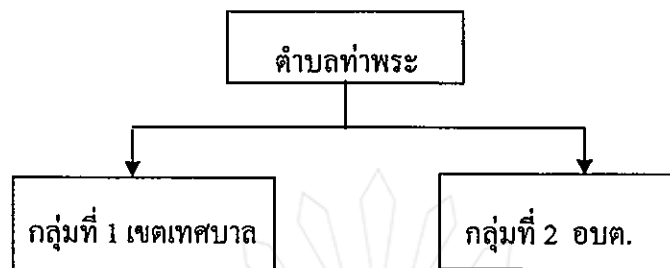
1) ประชากรในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ 8 หมู่บ้านมี 10 ชุมชน จำนวน 6,132 คน
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน

2) ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ 13 หมู่บ้านมี 16 ชุมชนจำนวน
9,735 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 106 คน

3.1.1 เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ ได้แก่ ชาวไทยพุทธ ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ และในการศึกษาค้นคว้านี้ สุ่มตัวอย่าง (Sample) มาเป็น ตัวแทนของประชากรเทศบาลตำบลท่าพระ 8 หมู่บ้านมี 10 ชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าพระ 13 หมู่บ้านมี 16 ชุมชน โดยทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi -Stage Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ รวมทั้งหมด 211 คน

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งตำบลท่าพระ เป็น 2 กลุ่มตามเขตการปกครอง

แผนภูมิ ข แสดงลำดับเขตการปกครอง

เป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

ขั้นตอนที่ 2 แบ่งตำบลท่าพระ ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ออกเป็นในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ 8 หมู่บ้าน มี 10 ชุมชน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากร

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนทั้งหมด	ประชากร	
			ชาย	หญิง
1	หนองปลาเจ็ง 1	407	188	219
2	หนองปลาเจ็ง 2	577	280	297
3	ท่าพระเนาวิ 1	1,136	534	602
4	ท่าพระเนาวิ 2	226	101	125
5	หนองบัวดีหมี 1	921	442	479
6	ตลาดท่าพระ	677	332	345
7	หนองบัวดีหมี 2	544	254	290
8	สามัคคี	416	211	205
9	หนองบัวดีหมี 3	578	297	281
10	หนองบัวดีหมี 4	650	302	348
รวม	10	6,132	2,941	3,191

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากร ในกลุ่มเทศบาลท่าพระ สุ่มหมู่บ้าน
ตัวอย่าง โดยการจับสลากมา 3 หมู่บ้าน คือ

- 1 บ้านหนองปลาเจ็ง 1
- 2 บ้านท่าพระเนาวิ 2
- 3 บ้านสามัคคี

เป็นการสุ่มแบบแยกประเภทหรือ แบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ 13 หมู่บ้าน มี 16 ชุมชน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากร

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนทั้งหมด	ประชากร	
			ชาย	หญิง
1	หนองไช่ 1	797	395	402
2	สวนมอน	621	299	322
3	หนองไคร่นุ่น	867	421	446
4	วังหิน	496	491	496
5	หนองบัวดีหมี 5	55	30	25
6	หนองแวง 1	646	329	317
7	ห้วยเตย 1	909	481	428
8	หนองบัวดีหมี 6	68	29	39
9	หนองแวง 2	837	401	436
10	หนองนิคม	668	329	339
11	ราชการ	555	295	260
12	ห้วยเตย 2	320	154	166
13	หนองแวง 3	835	420	415
14	หนองบัวดีหมี 7	24	15	9
15	หนองไช่ 2	964	463	501
16	หนองแวง 4	582	300	282
รวม	16	9,735	4,852	4,883

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวน หมู่บ้านและประชากร ในกลุ่มที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ สุ่มหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่าง โดยการจับสลากมา 3 หมู่บ้าน คือ

- 1 บ้านวังหิน
- 2 บ้านหนองบัวคี่หมี่ 6
- 3 บ้านห้วยเตย 2

เป็นการสุ่มแบบแยกประเภทหรือ แบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อ สุ่มชุมชน ได้ทั้ง 2 กลุ่มตัวแทน ในตำบลท่าพระ แล้วจึงได้ใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตัวอย่างประชาชนจากทะเบียนราษฎร์ ในแต่ละกลุ่มๆ ละ 3 หมู่บ้าน รวม 6 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 211 คน เป็นตัวแทนประชากรกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ครั้งนี้ คือ

หมู่บ้านกลุ่มที่ 1 ได้ 105 คน

หมู่บ้านกลุ่มที่ 2 ได้ 106 คน

ตารางที่ 3 แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น¹

รายการ	ชุมชนเทศบาลท่าพระ ประชากร 3 หมู่บ้าน 1,049 คน		
	หนองปลาเชิง 1	ท่าพระเนาว์ 2	สามัคคี
จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน	407	226	416
จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน(จากขนาดของตัวอย่างทั้งหมด 105 คน)	$\frac{105 \times 407}{1,049}$ = 41	$\frac{105 \times 226}{1,049}$ = 22	$\frac{105 \times 416}{1,049}$ = 42

จากตารางที่ 3 งานวิจัยครั้งนี้ สุ่มกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลท่าพระ 8 หมู่บ้าน มี 10 ชุมชน โดยการจับสลากมา 3 หมู่บ้าน คือ

- 1 บ้านหนองปลาเชิง 1 จำนวน 41 คน
- 2 บ้านท่าพระเนาว์ 2 จำนวน 22 คน

¹ ศ.ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ Spss, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซิเนซาร์แอนคี้ดี, 2548), หน้า 61.

3. บ้านสามัคคี จำนวน 42 คน รวมทั้งหมด 105 คน

ตารางที่ 4 แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

รายการ	ชุมชน อบต.ท่าพระ ประชากร 3 หมู่บ้าน 884 คน		
	วังหิน	หนองบัวดีหมี 6	ห้วยเตย 2
จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน	496	68	320
จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน(จากขนาดของตัวอย่างทั้งหมด 106 คน)	$\frac{106 \times 496}{884}$ = 59	$\frac{106 \times 68}{884}$ = 8	$\frac{106 \times 320}{884}$ = 38

จากตารางที่ 4 งานวิจัยครั้งนี้ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 13 หมู่บ้านมี 16 ชุมชน โดยการจับสลากมา 3 หมู่บ้าน คือ

- 1 บ้านวังหิน จำนวน 59 คน
- 2 บ้านหนองบัวดีหมี 6 จำนวน 8 คน
- 3 บ้านห้วยเตย 2 จำนวน 38 คน รวมทั้งหมด 106 คน

3.1.2 ตัวแปรที่ทำการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ตัวแปร ที่เป็นคุณลักษณะของกลุ่มประชากร

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 การศึกษา
- 1.4 อาชีพ
- 1.5 ชุมชน
- 1.6 สถานภาพ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ทศนคติ ต่อทาน ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดอยู่ในระดับอันตรภาคชั้น (เป็นคะแนน) ที่ได้จากการวัด โดยใช้แบบสอบถามการจัดลำดับคุณภาพ (Rating Scale) ตัวแปรตามสามารถ จำแนกเป็นตัวแปรย่อย (Composite Variables) ได้ 3 ตัวแปร คือ ทศนคติ ในการประพฤติปฏิบัติใน เรื่อง

2.1 อามีสทาน

2.2 ธรรมทาน

2.3 อภัยทาน

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือ สำหรับการศึกษา ครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่อง หัตถศนคติ จากตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดตัวแปรตาม ที่จะทำการศึกษา รวมทั้งการกำหนดในการวัดตัวแปรดังกล่าว

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาองค์ประกอบรวมและสังเคราะห์เป็นตัวแปรที่ทำการศึกษา และกำหนดข้อคำถามสำหรับวัด ตัวแปรแต่ละตัว

3) ศึกษาวิธี สร้างแบบสอบถามและเทคนิคการเขียนข้อคำถาม และวิธีวัดหัตถศนคติตามวิธีของไลเคิร์ท²

4) เขียนข้อคำถามแล้วจัดพิมพ์เป็นร่างแบบสอบถาม

5) นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงความถูกต้องของภาษา และครอบคลุมของเนื้อหาและหาความสอดคล้อง โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

6) นำเครื่องมือ ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 30 ชุด ของนักศึกษาฝ่ายคฤหัสถ์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

7) นำข้อมูลที่ได้จากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ สูตร สัมประสิทธิ์ อัลฟาของคอนบาค (Conbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

8) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เป็นเครื่องมือ ที่สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน เพื่อมีหนังสือ ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวแทนที่กำหนดไว้

² ศ.เมธี สมภักดี และคณะ, การศึกษาความพึงพอใจของชาวพุทธที่มีต่อพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542), หน้า 19.

2) ขอความร่วมมือจากประธานชุมชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ 3 ชุมชนและสมาชิก อบต.ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ 3 ชุมชน ในเขตตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3) ในการเก็บข้อมูลใช้วิธีให้ประธานชุมชนและสมาชิก อบต.เป็นผู้แจกแบบสอบถามให้ทั้งหมด จำนวน 211 ชุด

4) หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาจัดแบบโดยสำรวจความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ของข้อมูล และเมื่อได้แก้ไข ความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว จึงนำข้อมูลมากำหนดรหัส เพื่อที่จะบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยนำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละและข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการประมวลผลข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติต่างๆ นั้นจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจาก Windows โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ Run Program และคัดเลือกสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้มี ดังนี้

1. ร้อยละ (Percent)
2. ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5 การประเมินผลทัศนคติ

ในการแปลผลทัศนคติ ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เรื่อง อามิสทาน ธรรมทาน และ อภัยทาน ซึ่งการให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติ โดยใช้มาตรฐานส่วนประมาณค่า(Rating) ของไลเคิร์ท มี 5 ระดับความคิดเห็น โดยกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

1 หมายถึง	ทัศนคติ น้อยที่สุด
2 หมายถึง	ทัศนคติ น้อย
3 หมายถึง	ทัศนคติ ปานกลาง
4 หมายถึง	ทัศนคติ มาก
5 หมายถึง	ทัศนคติ มากที่สุด

เกณฑ์การแปลผล ระดับทัศนคติเกี่ยวกับ เรื่องงาน แบบสอบถามตอนที่ 3³

ค่าเฉลี่ยคะแนน	1.00 – 1.49	ระดับทัศนคติ	น้อยที่สุด
	1.50 – 2.49	ระดับทัศนคติ	น้อย
	2.50 – 3.49	ระดับทัศนคติ	ปานกลาง
	3.50 – 4.49	ระดับทัศนคติ	มาก
	4.50 – 5.00	ระดับทัศนคติ	สูงมากที่สุด

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 358.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติ และความเข้าใจเรื่องทาน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 208 คน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน คือ

- 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 การวิเคราะห์ความรู้ เรื่องทาน ของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทาน
 - 4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง อามิสทาน
 - 4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง ธรรมทาน
 - 4.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง อภัยทาน
- 4.4 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการส่งเสริมการให้ทาน

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน ร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	90	43.3
หญิง	118	56.7
รวม	208	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 208 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.7 และเพศชายร้อยละ 43.3 หญิงให้ความสนใจในการตอบแบบสอบถามมากกว่าชาย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ อายุของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ 20-30 ปี	42	20.2
อายุ 31-40 ปี	54	26.0
อายุ 41-50 ปี	52	25.0
อายุ 51-60 ปี	31	14.9
อายุ 61 ปีขึ้นไป	29	13.9
รวม	208	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 อายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.2 อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.9 อายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.9 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 31-40 ปีมากที่สุดรองลงมาคือ กลุ่มอายุ 41-50 ปี

ตารางที่ 7 แสดงจำนวน ร้อยละ การศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 6	101	48.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	33	15.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	21	10.1
อนุปริญญาตรี	18	8.7
ปริญญาตรี	32	15.4
สูงกว่าปริญญาตรี	3	1.4
รวม	208	100.0

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 48.6 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 15.9 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.4 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 10.1 การศึกษาระดับอนุปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.7 การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 1.4 การศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง คือ

ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รองลงมา คือ ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแสดงว่าชุมชนเหล่านี้มีการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่ คือ การศึกษาภาคบังคับ

ตารางที่ 8 แสดงจำนวน ร้อยละ อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	48	23.1
ค้าขาย	43	20.7
รับจ้าง	65	31.3
รับราชการ	36	17.3
อื่นๆ	16	7.7
รวม	208	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 31.3 อาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 23.1 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 20.7 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 17.3 อาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.7 อาชีพรับจ้างเป็นกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดรองลงมา คือ ทำนา

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ เขตชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง

เขตชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
เขตเทศบาลตำบลท่าพระ	105	51.0
เขต อบต.ตำบลท่าพระ	106	49.0
รวม	208	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ในเขตของเทศบาลตำบลท่าพระ ได้รับแบบสอบถามครบ คิดเป็นร้อยละ 51.0 และกลุ่มตัวอย่างในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ ได้รับแบบสอบถามมา 103 คิดเป็นร้อยละ 49.0

ตารางที่ 10 แสดงจำนวน ร้อยละ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	37	17.8
สมรส	152	73.1
หย่าร้าง	19	9.1
รวม	208	100.0

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 73.1 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 17.8 และสถานภาพหย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 9.1 กลุ่มสมรสแล้วเป็นกลุ่มที่มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มโสด

4.2 การวิเคราะห์ความรู้ เรื่องทาน ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 11 แสดงจำนวน ร้อยละ ความรู้เรื่องทานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	ใช่		ไม่ใช่		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ทาน หมายถึง การให้ปัน สิ่งของ ความรู้ หรือให้อภัยซึ่ง กันและกัน	183	88.0	25	12.0	208	100.0
2. อามิสทาน หมายถึง การให้ สิ่งของต่างๆ	158	75.96	50	24.03	208	100.0
3. การให้ทุนการศึกษาไม่ใช่ อามิสทาน	152	73.07	56	26.92	208	100.0
4. การทำบุญตามประเพณีเป็น อามิสทาน	173	83.17	34	16.34	208	100.0
5. ธรรมทาน หมายถึง การให้ ธรรม หรือความรู้ต่างๆ	202	97.11	6	2.88	208	100.0
6. การสอนหนังสือโดยไม่คิด ค่าตอบแทนเป็นธรรมทาน	195	93.75	11	5.28	208	100.0
7. การให้คำแนะนำที่ดีแก่ บุคคลอื่นไม่เป็นธรรมทาน	143	68.75	64	30.76	208	100.0
8. อภัยทาน หมายถึง การให้ อภัยต่อสรรพสัตว์ การมีเมตตา	200	96.15	8	3.84	208	100.0
9. การปล่อยสัตว์ในโอกาส ต่างๆไม่ใช่ อภัยทาน	140	67.30	86	41.34	208	100.0
10. การตัดขาตรเป็น ธรรมทาน	172	82.69	36	17.30	208	100.0

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องทาน ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม หรือความรู้ต่างๆ ตอบว่าใช่มีร้อยละ 97.11 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 2.88 อภัยทาน หมายถึง การให้

อภัยต่อสรรพสัตว์ การมีเมตตา ตอบว่าใช่มีร้อยละ 96.15 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 3.84 การสอนหนังสือโดยไม่คิดค่าตอบแทนเป็นธรรมทาน ตอบว่าใช่มีร้อยละ 93.75 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 5.84 ทานหมายถึง การให้ปันสิ่งของความรู้ หรือให้อภัยซึ่งกันและกัน ตอบว่าใช่มีร้อยละ 88.0 และตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 12.0 การปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆ ไม่ใช่ อภัยทาน ตอบว่าใช่มีร้อยละ 67.30 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 41.34 ซึ่งการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มอาจจะมีความคิดที่แตกต่างกันบ้างในแต่ละข้อ แต่เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา มาก เนื่องจากการได้รับการอบรมหลักคำสอนจากครูบาอาจารย์ดีและเป็นคนที่สนใจในการแสวงหาความรู้ทางศาสนาเป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมแล้วประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ มีความรู้เรื่องทานที่แตกต่างกันแต่ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อๆที่มีความรู้ไม่แตกต่างกันดังนี้ อามิสทานหมายถึงการให้สิ่งของต่างๆ ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรมหรือความรู้ต่างๆ การสอนหนังสือโดยไม่คิดค่าตอบแทนเป็นธรรมทานและอภัยทาน หมายถึงการให้ต่อสรรพสัตว์และการมีเมตตา

และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องทาน ของกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มจากเขตเทศบาลตำบลท่าพระและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระจำนวน 208 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทาน

4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง อามิสทาน

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง อามิสทานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	N	\bar{X}	S.D	ระดับคุณภาพ
1. บริจาคทานในเทศกาลต่างๆเช่น กฐินและผ้าป่า	208	4.14	.93	มาก
2. บริจาคสร้างวัดและบำรุงวัด	208	4.00	1.01	มาก
3. ตักบาตรเป็นประจำทุกวัน	208	3.98	1.08	มาก
4. ตักบาตรเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา	208	3.89	1.08	มาก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ	N	\bar{X}	S.D	ระดับ คุณภาพ
5. ให้อาหารแก่ผู้ยากไร้และสัตว์ต่าง ๆ	208	3.86	1.10	มาก
6. บริจาควัตถุสิ่งของในโอกาสที่จำเป็น เช่น น้ำท่วมไฟไหม้	208	3.85	1.10	มาก
7. ตักบาตรเฉพาะวันพระ	208	3.84	2.45	มาก
รวม	208	3.93	1.14	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ทศนคติในเรื่อง อามิสทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณารายข้อ พบว่า ทศนคติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง อามิสทาน เมื่อนำผลการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทศนคติโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.93 ซึ่งมีทศนคติที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทศนคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า ทุกบทบาทซึ่งมีทศนคติที่อยู่ในระดับมากบทบาทเกี่ยวกับการบริจาคทาน ในเทศกาลต่างๆ เช่น ถูฐินและผ้าป่า ซึ่งมีทศนคติระดับมากที่สุดจากตารางนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาล ตำบลท่าพระ และกลุ่มตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระนิยมเลือกที่จะบุญเกี่ยวกับการบริจาคทานในเทศกาลต่างๆ เช่น ถูฐินและผ้าป่ามากที่สุดรองลงมาก็คือการบริจาคสร้างวัดและ บำรุงวัด

4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทศนคติเรื่อง ธรรมทาน

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับทศนคติเรื่อง ธรรมทาน ของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	N	\bar{X}	S.D	ระดับ คุณภาพ
1. อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักคุณธรรม จริยธรรม	208	4.18	.96	มาก
2. เป็นแบบอย่างในทางที่ดีให้กับ ลูกหลานและบุคคลอื่น	208	4.12	.95	มาก
3. แนะนำผู้อื่นในทางที่ดี	208	4.07	.92	มาก
4. สนทนาและตอบปัญหาธรรมกับผู้อื่น	208	3.94	1.10	มาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อความ	N	\bar{X}	S.D	ระดับ คุณภาพ
5. เป็นแบบอย่างที่ดีในการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมกับผู้อื่น	208	3.87	1.11	มาก
6. เป็นแบบอย่างที่ดีในการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมให้กับผู้อื่น	208	3.83	1.11	มาก
7. เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในโอกาสต่างๆ	208	3.78	2.43	มาก
รวม	208	3.97	1.15	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ทักษะคติในเรื่อง ธรรมทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาตามรายชื่อพบว่า ทักษะคติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเมื่อนำผลการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทักษะคติในเรื่องธรรมทานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.97 ซึ่งเป็นทักษะคติที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทักษะคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า บทบาทที่มีทักษะคติอยู่ในระดับมากในด้านการอบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด รองลงมาคือ บทบาทด้านทำตัวเป็นแบบในทางที่ดีด้วยหลักธรรมทางศาสนาแก่ผู้อื่น และบทบาทด้านการแนะนำผู้อื่นในทางที่ดีตามลำดับ

4.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องอภัยทาน

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับทัศนคติเรื่อง อภัยทาน ของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	N	\bar{X}	S.D	ระดับ คุณภาพ
1. งดเว้นการฆ่าสัตว์ในเขตอภัยทาน	208	4.33	.91	มาก
2. ให้ อภัยในความผิดพลาดของคนอื่นเสมอ	208	4.06	.94	มาก
3. ไม่ทำร้ายสัตว์ในโอกาสที่ตนจะทำได้	208	4.03	1.08	มาก
4. ปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆ	208	3.92	1.08	มาก
5. แผ่เมตตาให้กับสัตว์ทั้งหลายก่อนนอน หรือตามโอกาสที่อำนวย	208	3.84	1.19	มาก
6. เลี้ยงสัตว์แต่ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร	208	3.77	1.2	มาก
7. บริจาคทานโดยการ ไล่ชีวิตสัตว์	208	3.63	1.21	มาก
รวม	208	3.94	1.27	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า ทัศนคติในเรื่อง อภัยทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาตามรายข้อ พบว่า ทัศนคติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจากการวิเคราะห์ข้อมูลและเมื่อนำผลวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทัศนคติในเรื่องอภัยทานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.94 ซึ่งเป็นทัศนคติที่อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาทัศนคติในแต่ละข้อมติแล้ว พบว่า ข้อมติที่มีทัศนคติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และข้อมติที่มีทัศนคติ ต่ออภัยทานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อมติค่านงงดเว้นการฆ่าสัตว์ในเขตอภัยทานมากที่สุด รองลงมาคือ การให้อภัยในความผิดพลาดของคนอื่นเสมอและไม่ทำร้ายสัตว์ในโอกาสที่ตนทำได้ตามลำดับ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลของแบบสอบถามตอนที่ 4

ข้อความ	สมบูรณ์		ไม่สมบูรณ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.เขตเทศบาลตำบล ท่าพระ	100	95	5	5	105	51
2 .เขต อบต.ตำบลท่าพระ	87	84	16	16	103	49
รวม	187	90	21	10	208	100

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ จำนวน 105 คน มีตอบแบบสอบถามที่เขียนสมบูรณ์มาก คิดร้อยละ 95 และไม่สมบูรณ์คิดร้อยละ 5 ในเขต อบต.ตำบลท่าพระ จำนวนตอบแบบสอบถาม 106 ตอบกลับคืนมา 103 ที่ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ คิดร้อยละ 87 และไม่สมบูรณ์ คิดร้อยละ 16 โดยภาพรวม พบว่า การตอบแบบสอบถามในตอนที่ 4 มีข้อเสนอแนะที่สมบูรณ์ คิดร้อยละ 90 ไม่สมบูรณ์คิดร้อยละ 10 จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจในเรื่องงานมาก

4.4.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการให้ทาน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ ถึงแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับลักษณะการทำบุญในรูปแบบอามิสทาน ธรรมทานและอภัยทาน ผู้วิจัยได้ทำการรายงานข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นตามประเด็นคำถามจากนั้นนำเสนอ โดยทำการสรุป ประเด็นคำถาม ดังนี้

1) เมื่อถึงเทศกาลสำคัญตามประเพณี โดยเฉพาะคนอีสานจะยึดมั่นในทางพระพุทธศาสนา และทำบุญตามปกติในวิถีชีวิตของชาวชนบทและจะทำเป็นกรณีพิเศษในเทศกาลต่างๆตามฮีตสิบสอง พอโกสืเทศกาลต่างๆประชนชุมชนหรือ ทายกวัดต่างๆก็จะประกาศให้ทราบโดยทั่วกันในชุมชนหรือให้ทายก ทายิกาไปแจ้งถึงบ้านเรือนหรือบอกต่อกัน ไปให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนในเทศกาลนั้นๆ

2) ชาวอิสาน โดยทั่วๆ ไป สืบสานวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเรียนรู้จากผู้อาวุโส ในหมู่บ้านหรือบรรพบุรุษจากพิธีกรรมต่างๆ คาถาอาคมต่างๆ บทสวดมนต์ ตลอดจนความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ในเรื่อง กรรม ทำดีช่อมได้ดี ทำชั่วช่อมได้รับผลชั่ว กรรมดี กรรมชั่ว ช่อมมีผลต่อการเวียนว่าย ตาย เกิดเพื่อผลแห่งกรรมดี ให้ทำบุญกุศลตามบุญกิริยาวัตถุ คือ การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา

3) เมื่อถึงเทศกาลเข้าพรรษาจะเป็นเทศกาลการบวชตามประเพณี เพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ซึ่งคนอิสานทั่วๆ ไป มักยึดถืออย่างมั่นคงจะชี้นำให้บุตร หลาน ได้เข้าบรรพชาอุปสมบท เพื่อศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป

4) แนวทางปฏิบัติ ทั้งด้านพิธีกรรม คติธรรมเชื่อในเรื่องต่างๆ มักนำความเชื่อจากพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ ผีสางเทวดา โขกษะตา และฤกษ์ยามมากำหนดเป็นพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น แรกเกิด เพื่อให้เด็กปลอดภัยก็มีคำกล่าวขอกเด็ก เมื่อเปลี่ยนฐานะทางสังคม เช่น อุปสมบท แต่งงาน เป็นหัวหน้าครอบครัว เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต ก็มีพิธีกรรมเกี่ยวกับ หัวเดี้ยวหัวต่อเหล่านี้ เช่น สูขวิญ ผูกแขน และขึ้นบ้านใหม่เป็นต้นทั้งหมดเหล่านี้ เป็นพื้นฐานการทำบุญ แบบอามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทานทั้งสิ้น

5) ผู้นำในทางพระพุทธศาสนา เมื่อทราบวิถีชีวิตของอิสานอยู่บนพื้นฐานที่มั่นคงในทางพระพุทธศาสนา ควรที่จะถือเป็น โอกาสในการชี้นำอบรมสั่งสอนให้ตระหนักถึงคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น ในเรื่องการทำบุญ(อามิสทาน) การเผยแพร่คำสั่งสอนและงดเว้นจากการกระทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 5

บทสรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติ เรื่องงานในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ห้ข้อมูลของแบบสอบถาม เกี่ยวกับทัศนคติเรื่องงาน ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ และเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 208 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.7 และเพศชายร้อยละ 43.3 พบว่า อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 อายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.2 อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.9 อายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.9 การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 48.6 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 15.9 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.4 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 10.1 การศึกษาระดับอนุปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.7 การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 1.4 อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 31.3 อาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 23.1 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 20.7 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 17.3 อาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.7 ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตของเทศบาลตำบลท่าพระ คิดเป็นร้อยละ 51.0 และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ คิดเป็นร้อยละ 49.0 สถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 73.1 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 17.8 และสถานภาพหย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 9.1

5.1.2 การวิเคราะห์ความรู้ เรื่องงานของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องงาน ธรรมเนียม หมายถึง การให้ธรรม หรือความรู้ต่างๆ ตอบว่าใช่มีร้อยละ 97.11 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 2.88 อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยต่อสรรพสัตว์ การมีเมตตา ตอบว่าใช่มีร้อยละ 96.15 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 3.84 การสอนหนังสือโดยไม่คิดค่าตอบแทนเป็นธรรมเนียม ตอบว่าใช่มีร้อยละ 93.75 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ

5.84 ทานหมายถึง การให้ปันสิ่งของความรู้ หรือให้อภัยซึ่งกันและกัน ตอบว่า ไซ้มีร้อยละ 88.0 และตอบว่าไม่ไซ้มีร้อยละ 12.0 อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของต่างๆ ตอบว่า ไซ้มีร้อยละ 75.96 ตอบว่าไม่ไซ้มีร้อยละ 24.03 การปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆ ไม่ไซ้ อภัยทาน ตอบว่า ไซ้มีร้อยละ 67.30 และตอบว่าไม่ไซ้มีร้อยละ 41.34 ซึ่งการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มอาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันบ้างในแต่ละข้อ แต่เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาก เนื่องจากการได้รับการอบรมหลักคำสอนจากครูบาอาจารย์และเป็นคนที่สนใจค้นคว้าแสวงหาความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดี

5.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอามิสทาน

ผลการศึกษา พบว่า ทักษณคติในเรื่อง อามิสทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาตามรายข้อ พบว่า ทักษณคติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องอามิสทาน เมื่อนำผลการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทักษณคติโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.93 ซึ่งมีทักษะคติที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทักษะคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า ทุกบทบาทซึ่งมีทักษะคติที่อยู่ในระดับมากบทบาทเกี่ยวกับการบริจาคทานในเทศกาลต่างๆ เช่น กฐินและผ้าป่า ซึ่งมีทักษะคติระดับมากที่สุดจากตารางนี้ พบว่า ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระนิยมเลือกที่จะทำบุญเกี่ยวกับการบริจาคทานในเทศกาลต่างๆ เช่น กฐินและผ้าป่ามากที่สุด รองลงมาคือการบริจาคสร้างวัดและบำรุงวัด

5.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะคติเรื่องธรรมทาน

ผลการศึกษา พบว่า ทักษณคติในเรื่อง ธรรมทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาตามรายข้อ พบว่า ทักษณคติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทักษณคติในเรื่องธรรมทานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.97 ซึ่งเป็นทักษะคติที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทักษะคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า บทบาทในภาพรวมมีทักษะคติอยู่ในระดับมากและบทบาทในด้านกรอบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดตัวรองลงมาคือบทบาทด้านทำตัวเป็นแบบในทางที่ดีด้วยหลักธรรมทางศาสนาแก่ผู้อื่น และบทบาทด้านการแนะนำผู้อื่นในทางที่ดีตามลำดับ

5.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะคติเรื่องอภัยทาน

ผลการศึกษา พบว่า ทักษณคติในเรื่อง อภัยทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาตามรายข้อ พบว่า ทักษณคติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจากการวิเคราะห์ข้อมูลและเมื่อพิจารณาเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทักษณคติในเรื่องอภัยทานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.94 ซึ่งเป็นทักษะคติที่อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณา ทักษณคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า บทบาทที่มีทักษะคติในภาพรวมอยู่ในระดับมากและบทบาทที่มีทักษะคติ ต่ออภัยทานในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก ซึ่งบทบาทด้าน จดเว้นการฆ่าสัตว์ในเขตอภัยทานมากที่สุด รองลงมาคือ การให้อภัยในความผิดพลาดของคนอื่นเสมอและไม่ทำร้ายสัตว์ในโอกาสที่ตนทำได้ตามลำดับ

5.1.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการให้ทาน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ ถึงแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับลักษณะการทำบุญในรูปแบบอามิสทาน ธรรมทานและอภัยทาน ผู้วิจัยได้ทำการรายงานข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นตามประเด็นคำถามจากนั้นนำเสนอ โดยทำการสรุป ประเด็นคำถาม ดังนี้

1) เมื่อถึงเทศกาลสำคัญตามประเพณี โดยเฉพาะคนอีสานจะยึดมั่นในทางพระพุทธศาสนา และทำบุญตามปกติในวิถีชีวิตของชาวชนบทและจะมาเป็นกรณีพิเศษ ในเทศกาลต่างๆ ตามฮีตสิบสอง พอโกสัณฑ์เทศกาลต่างๆ ประชานชุมชนหรือ ทายกวัดต่างๆ ก็จะประกาศให้ทราบโดยทั่วกันในชุมชนหรือให้ทายก ทายิกาไปแจ้งถึงบ้านเรือนหรือบอกต่อๆ กัน ไปให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนในเทศกาลนั้นๆ

2) ชาวอีสาน โดยทั่วไป สืบสานวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเรียนรู้จากผู้อาวุโส ในหมู่บ้านหรือบรรพบุรุษจากพิธีกรรมต่างๆ กาถาอาคมต่างๆ บทสวดมนต์ ตลอดจนความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ในเรื่อง กรรม ทำดีช่อมได้ดี ทำชั่วช่อมได้รับผลชั่ว กรรมดี กรรมชั่ว ช่อมมีผลต่อการเวียน วาย ดาย เกิดเพื่อผลแห่งกรรมดี ให้ทำบุญกุศลตามบุญกิริยาวัตถุ คือ การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา

3) เมื่อถึงเทศกาลเข้าพรรษาจะเป็นเทศกาลการบวชตามประเพณี เพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ซึ่งคนอีสานทั่วไป มักยึดถืออย่างมั่นคงจะชี้แนะให้บุตร หลาน ได้เข้าบรรพชาอุปสมบท เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป

4) แนวทางปฏิบัติ ทั้งด้านพิธีกรรม คติธรรมเชื่อในเรื่องต่างๆ มักนำความเชื่อจากพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ ผีसाงเทวดา โชคชะตา และฤกษ์ยามมากำหนดเป็นพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น แรกเกิด เพื่อให้เด็กปลอดภัยก็มีคำกล่าวขอกเด็ก เมื่อเปลี่ยนฐานะทางสังคม เช่น อุปสมบท แต่งงาน เป็นหัวหน้าครอบครัว เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต ก็มีพิธีกรรมเกี่ยวกับหัวเลี้ยวหัวต่อเหล่านี้ เช่น สูขวัญ ผูกแขน และขึ้นบ้านใหม่เป็นต้นทั้งหมดเหล่านี้ เป็นพื้นฐานการทำบุญ แบบอามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทานทั้งสิ้น

5) ผู้นำในทางพระพุทธศาสนา เมื่อทราบวิถีชีวิตของอีสานอยู่บนพื้นฐานที่มั่นคงในทางพระพุทธศาสนา ควรที่จะถือเป็นโอกาสในการชี้แนะอบรมสั่งสอนให้ตระหนักถึงคำสอนของ

พระพุทธรศาสนาให้มากยิ่งขึ้น ในเรื่องการทำบุญ(อามิสทาน) เป็นการเผยแผ่คำสอนและงคว้นจากการกระทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเป็นรูปธรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบ ทักษะคติ เรื่องทาน ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและกลุ่มตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ จำนวน 208 คน มีประเด็นหลักสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1) ความรู้เรื่องทาน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้เรื่องทาน เกี่ยวกับเรื่องธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรมหรือความรู้ต่างๆ ตอบว่า ใช่มีร้อยละ 97.11 และตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 2.88 อกัษทาน หมายถึง การให้อภัยต่อสรรพสัตว์ การมีเมตตา ตอบว่าใช่มีร้อยละ 96.15 ตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 3.84 การสอนหนังสือ โดยไม่คิดค่าตอบแทนเป็นธรรมทาน ตอบว่าใช่มีร้อยละ 93.75 ตอบว่าไม่ใช่ร้อยละ 5.84 ซึ่งเป็นการตอบที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องทานเป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากการได้รับการอบรมหลักคำสอนทางศาสนาจากครูบาอาจารย์ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องทานดีและสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองได้แนะนำแก่คนอื่นให้รู้ตามซึ่งสอดคล้องกับพระไตรปิฎก และสอดคล้องกับ บุญนา จิมาณี ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือประชาชนชาวพุทธในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 ราย พบว่า ชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ส่วนมากมีพฤติกรรมการทำบุญในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 71.9 เมื่อพิจารณาเป็นหลายด้าน พบว่า เรื่องการให้ทานกลุ่มตัวอย่างชาวพุทธส่วนมากร้อยละ 61.7 ให้ทานในระดับปานกลางเรื่องการรักษาศีลส่วนมากร้อยละ 42.1 รักษาศีลในระดับมากและเรื่องฝึกภาวนาส่วนมากร้อยละ 51.5 ฝึกภาวนาในระดับน้อยและสอดคล้องกับ วาสนา นามวงศ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเข้าไปทำบุญ รักษาศีล ปฏิบัติธรรมกันเป็นกลุ่มใหญ่ในช่วงเข้าพรรษาทุกวันพระ โดยมีการกำหนดเวลาเป็น 1 คืน 2 วัน หรือ 2 คืน 3 วัน มีจำนวนของผู้เข้าร่วมกันรักษาศีลที่วัดป่าโดยเฉลี่ย 100 ถึง 200 คนในการรักษาศีลพุทธศาสนิกชนจะแต่งกายด้วยชุดสีขาวเป็นส่วนใหญ่ มีการรักษาศีล 5-8 แต่ละคนจะรับศีลและรักษาศีลต่างกันบางคนรับแค่ศีล 5 บางคนรับศีล 8 ตลอดการรักษาศีลพุทธศาสนิกชนจะรับประทานอาหารเพียงมือเดียวเท่านั้น

2) ทักษะคติเรื่องอามิสทานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เมื่อพิจารณาตามรายชื่อและโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะคติในทางที่ดีต่อเรื่องอามิสทาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้รับการแนะนำดีจากบรรพบุรุษและเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน

ทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ พระไตรปิฎก และ นัยนา เกิดวิชัย ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิดเรื่องบุญกับนิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเรื่องวิธีทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุอันได้แก่ ทานศีล ภาวนาเป็นความคิดที่มีฐานที่มาของความคิดจากมัชฌิมาปฏิปทาเช่นเดียวกับความคิดเรื่องวิธีปฏิบัติเพื่อเข้าถึงนิพพานอันได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้นเพราะฉะนั้นความคิดเรื่องการทำบุญและการให้ผลของบุญนี้ในที่สุดแล้วจึงเป็นความคิดที่ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นไปเพื่อความคิดเรื่องนิพพานจึงสรุปได้ว่าความคิดเรื่องบุญกับนิพพาน มีความสัมพันธ์ที่ประสานสอดคล้องกลมกลืนกันไม่มีความคิดใดที่แยกอยู่ลอยๆหรืออยู่อย่างขัดแย้งกันแต่เป็นความคิดที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างดีที่สุดในระบบพุทธปรัชญาเถรวาท การทำบุญของชุมชนกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและชุมชนกลุ่มตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระผลที่ได้ศึกษาเป็นแนวเดียวกันกับของ รศ.รศ.อนุกุล คลังบุญครอง ได้ศึกษาทัศนคติของชาวชนบทอีสานต่อการทำบุญ พบว่า ชาวชนบทอีสานได้ทำบุญกันอยู่เป็นประจำทุกเดือนในรอบ 1 ปี ซึ่งเป็นการทำบุญตามจารีตประเพณีซึ่งชาวอีสาน เรียกว่าทำบุญตามฮีตสิบสองและนอกจากนี้ ชาวชนบทอีสานได้ทำบุญตามทางสังคมนิยมอีกเช่น การบวชนาค ทำบุญผ้าป่า ทำบุญดักบาตรเป็นประจำวันและอื่นๆเป็นและ พบว่า พวกเขามีความมุ่งหวังหรือทัศนคติว่าจะได้รับสิ่งตอบแทนจากการทำบุญอยู่ 4 ประการด้วยกันคือทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางจิตใจและในกาลอนาคตและการทำบุญก็เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทั้งชาตินี้และชาติหน้าเพื่อประโยชน์ของพวกเขาเองและบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและกันที่วายเป็นไปแล้ว

3) ทัศนคติเรื่อง ธรรมเนียม ของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลท่าพระและกลุ่มตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ เมื่อนำผลการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ทัศนคติในเรื่องธรรมเนียม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.97 ซึ่งเป็นทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทัศนคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า บทบาทเกี่ยวกับ การอบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลาน และบุคคลอื่นๆและแนะนำผู้อื่นในทางที่ดี มีทัศนคติ อยู่ในระดับมาก บทบาทในด้าน การสนทนาและตอบปัญหาธรรมกับผู้อื่นมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ แนะนำวิธีครองเรือนด้วยหลักพระพุทธศาสนาแก่ผู้อื่น การเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในโอกาสต่างๆ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ โดยภาพรวมแล้วทำให้พบว่า การดำรงชีวิตประจำวันของ กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่ม นั้น มีการเป็นอยู่แบบเรียบง่าย อยู่อย่างมีกัลยาณมิตรธรรม ถ้อยที่ถ้อยอาศัยพึ่งพิงซึ่งกันและกันแบบชาวพุทธที่ดีแบบผู้รู้แนะนำผู้ไม่รู้ผู้ไม่รู้ก็ยึดถือเป็นแบบอย่างซึ่งกันและกัน เป็นสังคมที่สงบเย็นเป็นสันติซึ่งสอดคล้องกับ พระไตรปิฎก และนักวิชาการทางพุทธศาสนา คือ พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายว่า การให้ธรรม การให้ความรู้

และการแนะนำสั่งสอนและพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า การให้คุณค่ามดี เช่นเป็นคนมีธรรม เป็นคนมีศีลมีธรรม การให้คำสั่งสอนในศาสนา เช่น แสดงธรรม ให้การฟังธรรม การให้หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม การประพฤติธรรม การให้ความจริงให้ความถูกต้อง เช่น กฎเกณฑ์ทางสังคม เป็นต้นซึ่งมีความสอดคล้องกับ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ ท่าน ได้ให้ความหมายว่า การให้ธรรมะเป็นทานมี 2 อย่าง คือ การให้แสงสว่างเป็นทาน 1 การให้ธรรมะเป็นทาน 1 และสอดคล้องกับ พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) ได้ให้ความหมายว่า การให้อโวาทกเตือน สอนให้คนอื่นละชั่วทำดีมีคุณธรรม สมดัง พระบาลีว่า สพุพทานํ ฐมมทานํ ชินาติ การให้ธรรมทานชนะการให้ทั้งปวง เป็นต้น

4) ทศนคติเรื่อง อภัยทาน ของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลท่าพระและกลุ่มตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการพิจารณาเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้แล้ว เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ทศนคติในเรื่องอภัยทาน มีค่าเฉลี่ย 394 ซึ่งเป็นทศนคติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณา ทศนคติในแต่ละบทบาทแล้ว พบว่า บทบาทเกี่ยวกับ การงดเว้นการฆ่าสัตว์ในเขตอภัยทาน มีทศนคติ มากที่สุด รองลงมาคือ การให้อภัยในความคิดพลาดของคนอื่นเสมอและไม่ทำร้ายสัตว์ใน โอกาสที่ตนทำได้ ตามลำดับ บทบาทเกี่ยวกับ ปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆ แต่เมตตาให้สัตว์ทั้งหลายก่อนนอนหรือตาม โอกาสที่อำนวย เลี้ยงสัตว์แล้วไม่ฆ่าสัตว์เป็นอาหารและบริจาทาน โดยการ ไล่ชีวิตสัตว์ มีทศนคติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่พบได้ในมุมมองที่ค่อนข้างเป็นไปในทางบวก กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ในภาพรวม พบว่า เป็นชาวพุทธที่ยึดมั่นในศีล 5 ข้อ อย่างมั่นคง ดำรงชีวิตแบบอหิงสาไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน แม้ตัวเองจะมีโอกาสกระทำได้โดยง่ายสมควรที่สังคมรอบข้างยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นสังคมที่หาไม่ได้ง่ายนักในโลกปัจจุบันนี้ เป็นสังคมที่สงบสุขปลอดจากการรบราฆ่าฟันกัน เป็นสังคมที่ให้อภัยต่อตนเองและผู้อื่นปรารถนาให้คนอื่นเป็นเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับ พระไตรปิฎกและนักวิชาการทางพุทธศาสนา คือ พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายว่า การให้ความไม่มีภัย ให้ความปลอดภัยและสอดคล้องกับ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ ที่ได้ให้ความหมายว่า การให้อภัยโทษ หรือไม่เบียดเบียน การไม่ประทุษร้ายและยังสอดคล้องกับ รศ.ดร.ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา ได้ให้ความหมายว่า ให้ความไม่มีเวร ไม่มีภัย ทำตัวของเราให้เป็นผู้ไม่มีภัยแก่ใครๆแม้เขาจะล่วงเกินก้าวร้าวก็จะระงับความโกรธได้ การให้อภัยเป็นการให้ชั้นสูงผู้ที่จะให้ภัยได้ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง ทำให้มนุษย์ในสังคมมีการไม่เบียดเบียนต่อตนเองและบุคคลอื่นและมีความสุขร่มเย็นในสังคมได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยที่แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธทั้งหลายควรจะทราบและยึดถือเป็นข้อคิดในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถยกสถานะของชาวบ้านธรรมดามาเป็น พุทธศาสนิกชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนทั้งหลาย หรือแก่บุคคลทั่วไปดังนี้

1) คณะสงฆ์ จะต้องส่งเสริมพุทธศาสนิกชนสังฆมหรือ ในชุมชนท้องถิ่นให้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องทานมาเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์จนประสบความสำเร็จในชีวิตอยู่ในสังฆมอย่างสงบสุข อย่างต่อเนื่องในรูปแบบที่หลากหลาย เช่นการฝึกอบรม ในวัดใกล้บ้าน และการเข้าค่ายคุณธรรมของเยาวชนในโรงเรียนต่าง ๆ

2) รัฐ และคณะสงฆ์ จะต้องมีการเผยแพร่หลักคำสอนในเรื่องทานให้พุทธศาสนิกชนได้นำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง ให้มากขึ้น จนกระทั่งสามารถก้าวไปสู่เป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิต ดังคำกล่าวได้ว่า ศาสนาเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย และแม้แต่หลังตายชีวิตที่ปราศจากศาสนาเป็นชีวิตที่ไม่มีจุดหมาย คงเรือปราศจากหางเสือ หรือปราศจากเข็มทิศ ถึงเล่นไปได้ ก็ไปแบบไร้ทิศทาง

3) คณะสงฆ์เอง ในฐานะผู้นำ ด้านศาสนา จึงควรที่จะพิจารณาและกำหนดทิศทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ตรงจุดโดยยึดหลักในกรณีศึกษานี้ เป็นแนวทางกำหนด ยุทธศาสตร์ ในการอบรมสั่งสอนประชาชนโดยทั่วไปและกำหนดเป้าหมายหลักคือ พุทธศาสนิกชน สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะ โรงเรียนวิถีพุทธ หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่มีความสนใจจะนำเสนอหรือเผยแพร่หลักธรรมในเรื่องทานแห่งวิจัยนี้เพื่อให้สังคมได้รับรู้ไปอย่างแพร่หลาย และเป็นการพัฒนาผู้ที่ได้ชื่อว่า เป็นชาวพุทธให้บรรลุถึงความเป็นบุคคลตัวอย่างและดำรงตนเป็นบุคคลตัวอย่าง ตามแบบอย่างวิถีพุทธอย่างสมบูรณ์

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งที่จะทราบถึงทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน ในแง่ของบทบาทและหน้าที่ของชาวพุทธหรือประชาชนทั่วไปที่พึงประพฤติปฏิบัติในสังฆมชาวพุทธทั่วไป เพราะชาวพุทธโดยทั่วไปในปัจจุบันมักจะละเลยหน้าที่ที่เป็นวิถีชีวิตพื้นฐานของตนเอง ทำให้นักการศึกษามองว่าพระพุทธศาสนาเสื่อม หรือกำลังจะเสื่อม ซึ่งมองด้วยวิธีคิดเพียงการทำบุญเท่านั้น ซึ่งก็ยังไม่ถูกต้องนัก แต่ถ้ามองจากผลการวิจัยนี้แล้วจะทราบว่า พุทธศาสนิกชนนั้น(ชาวตำบลท่าพระ)ยังยึดมั่นตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่นมั่นคงอยู่เสมอ สำหรับการวิจัยในอนาคตต่อไป ผู้ที่มี

ความสนใจที่จะวิจัยเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ สามารถศึกษาเปรียบเทียบหรือศึกษาเชิงลึกได้ในเรื่องอื่นๆ อีก เช่น

5.3.2.1 ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิธีสอนเรื่องทานในโรงเรียนวิถีพุทธกับโรงเรียนทั่วไป

5.3.2.2 ศึกษา อิทธิพลของ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ในชีวิตของชาวพุทธ ไทยอีสานในยุคโลกาภิวัตน์

บรรณานุกรม

1) ภาษาไทย

ก. พระไตรปิฎก

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. เล่มที่ 4, 7, 9, 11, 14, 20, 21, 22, 23, 25, 28, 33, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

2) หนังสือทั่วไป

ชม ภูมิภาค. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

เชิดศักดิ์ โฉวสิทธิ์. ทักษะการวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2525.

เดโช สวานานนท์. ทักษะการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2520.

ธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระ. พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2548.

ชานินทร์ ศิลป์จารุ, ผศ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ Spss. กรุงเทพมหานคร : สามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2548.

ปิ่น มุทุกันต์, พันเอก. พุทธวิธีครองใจคน. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, 2532.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทักษะการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร : พีระพรีนา, 2526.

ป.หลงสมบุญ, พันตรี. พจนานุกรมมคอ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสารจำกัด, 2546.

ประยงค์ แสนบุราณ, รศ. ดร. ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์, 2547.

พุทธทาสภิกขุ. ศึกษาธรรมะอย่างถูกวิธี. กรุงเทพมหานคร : หจก. เอมิเทรคดิง, 2543.

_____ .บำเพ็ญบารมี. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2543.

เมธี สมภักดี, ผศ. และคณะ. การศึกษาความพึงพอใจของชาวพุทธที่มีต่อพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, รศ.ดร. ปรัชญาพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2538.

เทพวรรณ (สมาน สุเมโธ ป.ธ.9), พระ. มงคลธรรมนำชีวิต. ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่นการพิมพ์, 2548.

ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พระ. พุทธธรรมฉบับขยายความ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2541.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสี่ดาววันจำกัด, 2545.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์, 2546.

ราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ), พระ. สู่สุขสันต์. กรุงเทพมหานคร : พรศิวกการพิมพ์, 2533.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

ถัดดา กิติวิภาต. ทศนคติทางสังคมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.

วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. จิตวิทยาพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544.

ส.วาสนา ประवालพฤกษ์. ทศนคติในแง่ของจิตวิทยาในการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา, 2524.

สิริมังคลาจารย์, พระ. มงคลดัตถ์ปิณี แปล (เล่ม3). พิมพ์ครั้งที่ 20. นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎกฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539.

เอกวิทย์ ณ ถลาง, ศ.ดร. ภูมิปัญญาอีสาน. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2544.

3) วิทยานิพนธ์

จินดา มไหสวริยะ. ทศนคติของชาวไทยต่อชาวพม่า : ศึกษาในจังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์บริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.

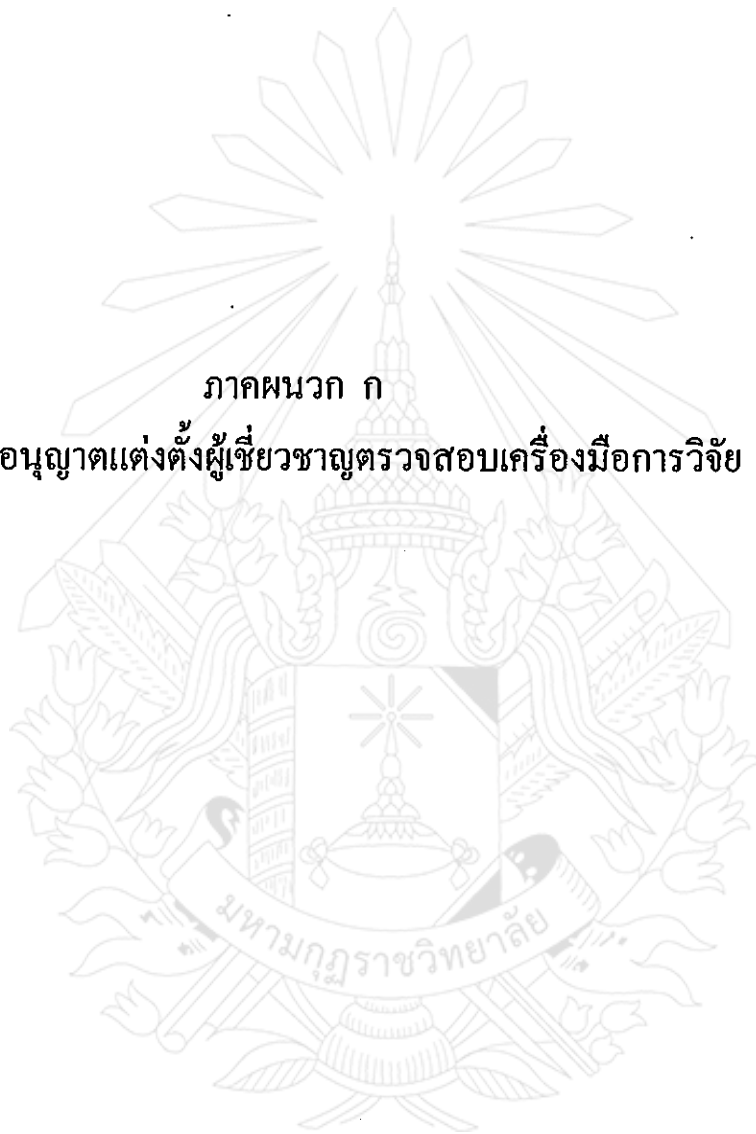
นัยนา เกิดวิชัย. ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่องบุญกับนิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

- บุญหนา จิมานัง. พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- วาสนา นามวงศ์. พฤติกรรมการทำบุญที่วัดป่าของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.
- สรรพสิทธิ์ เนตต์วิโส, พระมหา. ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักการสงเคราะห์ญาติในพุทธ
 ศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
 มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2547.
- สุชิน สุชีโว, พระมหา. การศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักการสงเคราะห์ญาติในพระพุทธศาสนาเถรวาท.
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 2546.
- อนุกุล คลังบุญครอง, รศ.รต. ทักษณคดีของชาวนชนบทอีสานต่อการทำบุญ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
 มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.

4) เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

- เทศบาลตำบลท่าพระ. ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น, 2547. (อัดสำเนา).
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ. ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น, 2547. (อัดสำเนา).

ภาคผนวก ก
หนังสือขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ 6012 / ว080

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คณิง ต.โนนเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

4 กันยายน 2549

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร ผศ.เมธี สมภักดี

ด้วย พระมหาวิมลเยี่ยม กนฺตสีโล รหัสประจำตัว 47140209 นักศึกษาระดับปริญญาโท
คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบล
ท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งในการศึกษารั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและ
พิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อทำการศึกษาในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อ
ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาสาคร ชิตจฺกโร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนรองอธิการบดี

ที่ ศธ 6012 / ว080

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คณิง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

4 กันยายน 2549

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร ผศ.ทรงวุฒิ ศรีวิไล

ด้วย พระมหาวิไลเลี่ยม กนฺตสีโล รหัสประจำตัว 47140209 นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการศึกษาในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาสาคร ชิตงฺกโร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนรองอธิการบดี

ที่ ศธ 6012 / ๖๐8๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คณิ่ง ต.โนนเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

4 กันยายน 2549

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร นายเสถียร ศิริสวัสดิ์

ด้วย พระมหาวิไลยม กนฺตสีโล รหัสประจำตัว 47140209 นักศึกษาระดับปริญญาโท
คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบล
ท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและ
พิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อทำการศึกษาในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อ
ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

เจริญพร

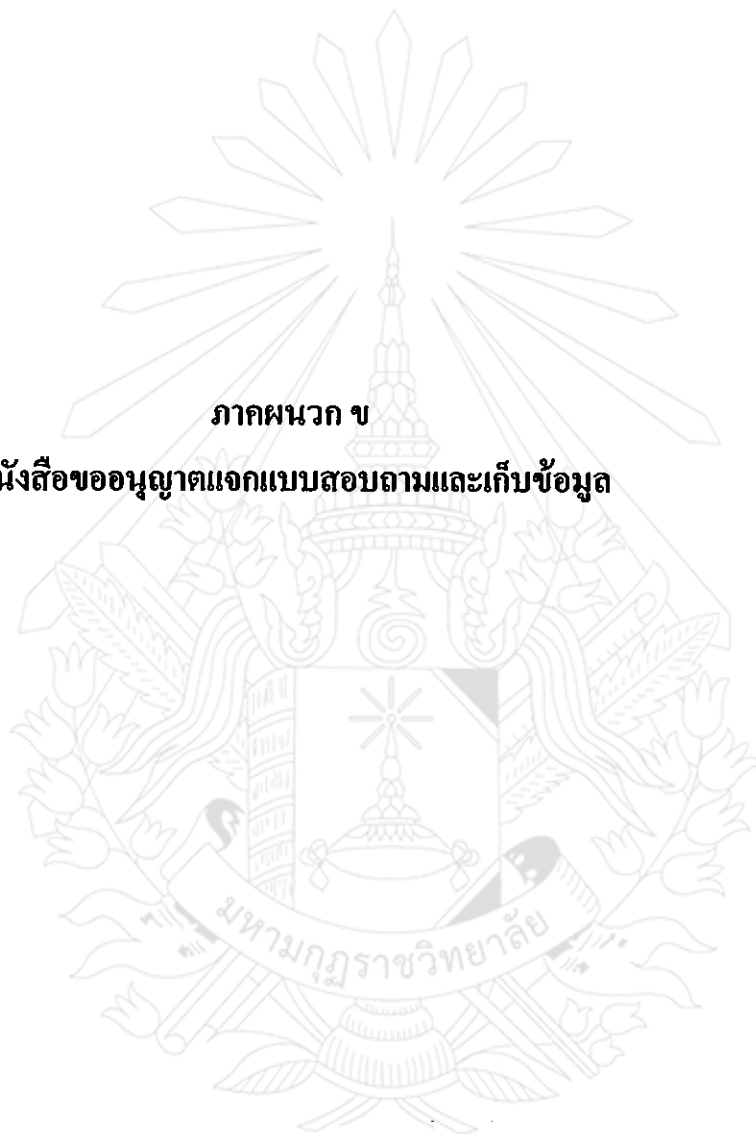
(พระมหาสารกร ชิตงฺกโร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนรองอธิการบดี

ภาคผนวก ข
หนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูล

ที่ ศธ 6012 / ๖๐๗๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คอง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

22 พฤษภาคม 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชนบ้านหนองปลาเชิง

ด้วย พระมหาวิไลเลี่ยม กนตสีโล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ศน.ม.) โดยมี ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปรามนอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และนายวรเทพ เวียงเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาตให้ พระมหาวิไลเลี่ยม กนตสีโล เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2549 เป็นต้นไป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระเทพวรคุณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ ศธ 6012/๑๐๗2

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คณิง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

22 พฤษภาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชนบ้านท่าพระเนาวิ

ด้วย พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดสีโล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) โดยมี ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และนายวรเทพ เวียงเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาตให้ พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดสีโล เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2549 เป็นต้นไป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระเทพวรคุณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ ศธ 6012 / ๑๐๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คอง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

22 พฤษภาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางนฤมล สิทธิโ

ด้วย พระมหาวิลเลียม กนตสีโล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ศน.ม.) โดยมี ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และนายวรเทพ เวียงเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาตให้ พระมหาวิลเลียม กนตสีโล เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2549 เป็นต้นไป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระเทพวรคุณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ที่ ศธ 6012 / ๒๐๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราชวิถีครึ่ง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

22 พฤษภาคม 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชนบ้านหนองบัวดีหมี

ด้วย พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดสีโล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ศน.ม.) โดยมี ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปรานนอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และนายวรเทพ เวียงเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาตให้ พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดสีโล เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2549 เป็นต้นไป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระเทพวรคุณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ที่ ศธ 6012 / ๖๐๕๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คณิง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

22 พฤษภาคม 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายประเวศ ชารรรมา

ด้วย พระมหาวิไลเลี่ยม กนตสีโล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) โดยมี ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และนายวรเทพ เวียงเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาตให้ พระมหาวิไลเลี่ยม กนตสีโล เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2549 เป็นต้นไป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระเทพวรคุณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ที่ ศธ 6012/ ๖๐๙2

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
บ้านโนนชัย ถนนราษฎร์คณิง ต.ในเมือง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

22 พฤษภาคม 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสราวุฒิ สมบัติราช

ด้วย พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดสีโล นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทัศนคติของประชาชนเรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) โดยมี ผศ.ดร.พุทธรักษ์ ปรานนอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และนายวรเทพ เวียงเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาตให้ พระมหาวิไลเลี่ยม กนุดสีโล เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2549 เป็นต้นไป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

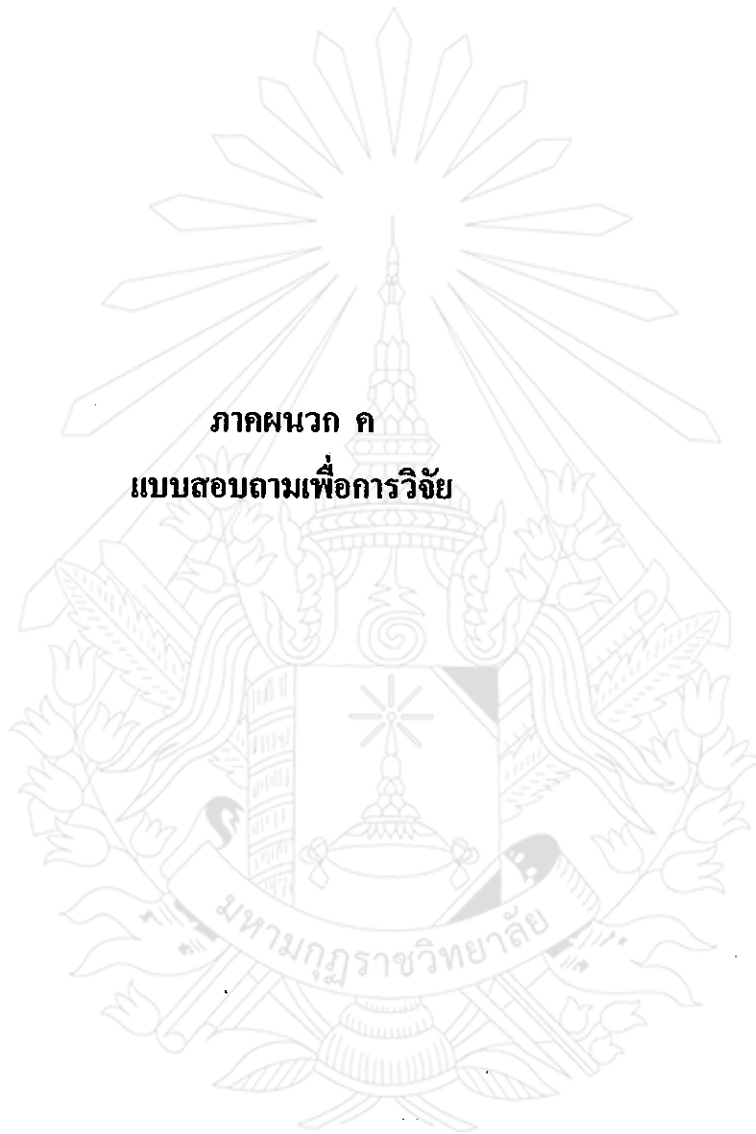
(พระเทพวรคุณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

รหัส.....

เรื่อง ทศนคติของประชาชน เรื่องทาน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชน เรื่องทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ขอให้ท่านตอบให้ตรงกับความเป็นจริงคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งอันจะเป็นแนวทางเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตลอดจนให้เป็นที่ไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทาน

ตอนที่ 3 ทศนคติเรื่องทาน

ตอนที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมการให้ทาน

3. แบบสอบถามชุดนี้เป็นงานวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาและไม่มีผลเสียหายต่อผู้ตอบแต่ประการใด ผู้วิจัยขอเจริญพรผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ขอเจริญพรทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

พระมหาวิไลเลี่ยม กนฺตสีโล (สุขสงวน)

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

- () 1 ชาย
() 2 หญิง

2. อายุ

- () 1 20 - 30 ปี
() 2 31 - 40 ปี
() 3 41 - 50 ปี
() 4 51 - 60 ปี
() 5 61 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

() 1 ประถมศึกษาปีที่ 6	() 4 อนุปริญญาตรี
() 2 มัธยมศึกษาตอนต้น	() 5 ปริญญาตรี
() 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย	() 6 สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

() 1 ทำนา	() 3 รับจ้าง
() 2 ค้าขาย	() 4 รับราชการ () 5 อื่นๆ

5. เขตชุมชน ที่ท่านอาศัยอยู่ใน

- () 1 เขตเทศบาลตำบลท่าพระ
() 2 เขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพระ

6. สถานภาพ

- () 1 โสด
() 2 สมรส
() 3 หย่าร้าง

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทาน

1) ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องทาน ดังข้อความต่อไปนี้ว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่

ข้อความ	1 ใช่	2 ไม่ใช่
1. ทาน หมายถึง การให้ปันสิ่งของ ความรู้ หรือให้อภัยซึ่งกันและกัน		
2. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของต่างๆ		
3. การให้ทุนการศึกษาไม่ใช่ อามิสทาน		
4. การทำบุญตามประเพณีเป็นอามิสทาน		
5. ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม หรือความรู้ต่างๆ		
6. การสอนหนังสือโดยไม่คิดค่าตอบแทนเป็นธรรมทาน		
7. การให้คำแนะนำที่ดีแก่บุคคลอื่นไม่เป็นธรรมทาน		
8. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยต่อสรรพสัตว์ และการมีเมตตา		
9. การปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆไม่ใช่ อภัยทาน		
10. การตัดบาตรเป็น ธรรมทาน		

ตอนที่ 3 ทักษะคิดเรื่องทาน

1) ท่านให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องทาน ดังข้อความต่อไปนี้ อยู่ในระดับใด

หลักธรรม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. อามิสทาน					
1. ตักบาตรเป็นประจำทุกวัน					
2. ตักบาตรเฉพาะวันพระ					
3. ตักบาตรเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา					
4. บริจาควัตถุสิ่งของในโอกาสที่จำเป็น เช่น น้ำท่วมไฟไหม้					
5. ให้อาหารแก่ผู้ยากไร้และสัตว์ต่าง ๆ					

(ต่อ)

หลักธรรม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. อามิสถาน	5	4	3	2	1
6. บริจาคสร้างวัดและบำรุงวัด					
7. บริจาคทานในเทศกาลต่างๆ เช่น กฐินและผ้าป่า					
2. ธรรมทาน					
1. แนะนำผู้อื่นในทางที่ดี					
2. สนทนาและตอบปัญหาธรรมะกับผู้อื่น					
3. อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักคุณธรรม จริยธรรม					
4. เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในโอกาสต่างๆ					
5. เป็นแบบอย่างที่ดีในการฟังธรรมและปฏิบัติธรรมให้กับผู้อื่น					
6. แนะนำวิธีการองเรือนด้วยหลักธรรมทางศาสนาแก่ผู้อื่น					
7. เป็นแบบอย่างในทางที่ดีให้กับลูกหลานและบุคคลอื่น					
3. อภัยทาน					
1. ปลดปล่อยสัตว์ในโอกาสต่างๆ					
2. งดเว้นการฆ่าสัตว์ในเขตอภัยทาน					
3. ไม่ทำร้ายสัตว์ในโอกาสที่ตนจะทำได้					
4. ให้ อภัยในความผิดพลาดของคนอื่นเสมอ					
5. เลี้ยงสัตว์แต่ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร					
6. บริจาคทาน โดยการ ไล่ชีวิตสัตว์					
7. แผ่เมตตาให้กับสัตว์ทั้งหลายก่อนนอนหรือตามโอกาสที่อำนวย					

ตอนที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมการให้ทาน

ท่านมีวิธีการหรือแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนของท่านในการให้ทานได้อย่างไร

1. วิธีการหรือแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติ อามิสทาน

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิธีการหรือแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติ ธรรมทาน

.....

.....

.....

.....

.....

3. วิธีการหรือแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติ อภัยทาน

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระมหาวิไลเลี่ยม กนตลีโล (สุขสงวน)
- วัน/เดือน/ปีเกิด** : วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2507
- สถานที่เกิด** : 181 หมู่ 12 บ้านมะเมียงใต้ ตำบลโชคนาสาม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- อุปสมบท** : 30 เมษายน พ.ศ. 2527
- การศึกษา** : พ.ศ. 2529 น.ธ. เอก สำนักเรียนคณะจังหวัดชลบุรี
: พ.ศ. 2548 ป.ธ. 4 สำนักเรียนคณะจังหวัดขอนแก่น
: พ.ศ. 2544 ศน.บ. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ที่อยู่ ปัจจุบัน** : 242 หมู่ 10 บ้านตลาดท่าพระ ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- ประวัติการทำงาน** : พ.ศ. 2530 ครูสอนปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดคลองวาฬ ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
: พ.ศ. 2535 ครูสอนปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดสุทัศนารังสรรค์ ตำบลธานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
: พ.ศ. 2537 ครูสอนบาลีสถานักเรียนวัดท่าพระหงษ์ประคิษฐ์ ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
: พ.ศ. 2546 ครูสอนปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดศรีชุมังค์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร